

Фарзандларимиз —
бизнинг келажакимиз.
Халқимиз эртасининг
қандай бўлиши
фарзандларимизнинг
бугун қандай таълим ва
тарбия олишига боғлиқ.

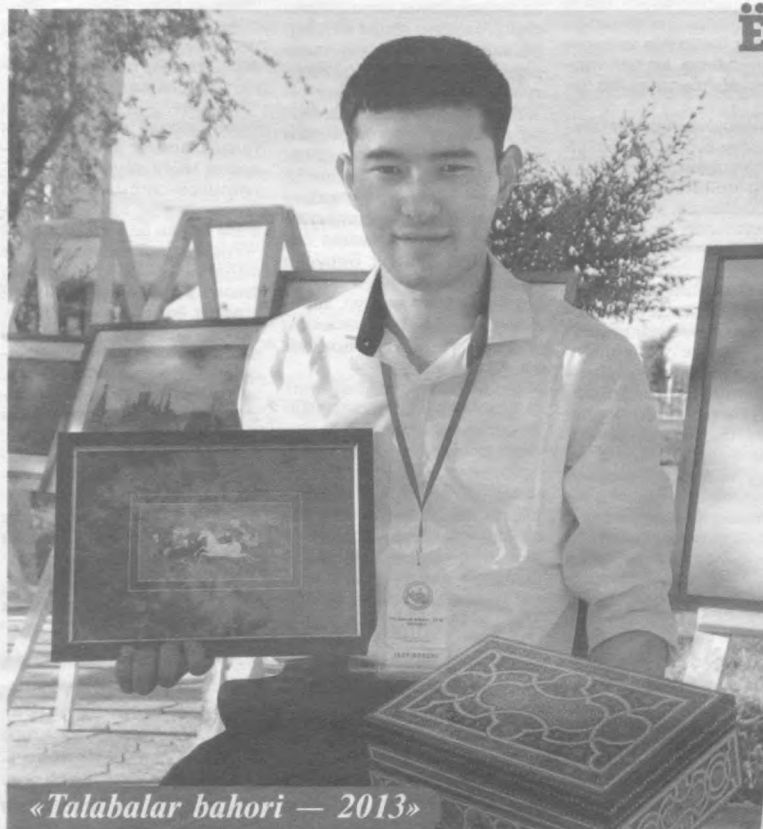

ЁШЛИК, ИСТЕЪДОД ВА ДЎСТЛИК БАЙРАМИ

**Хоразм вилоятида
“Талабалар баҳори —
2013” фестивали
бошланди.**

Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида ёшларнинг баркамол инсон бўлиб вояга етиши, илм-фан сирларини мукаммал эгаллаши, истеъдодини тўлиқ намоён этиши учун барча шарт-шароит ва имкониятлар яратилмоқда. Энг замонавий ўқув-техника воситалари билан жиҳозланган ахборот-ресурс ва ижодиёт марказлари, спорт мажмуалари ёшлар ихтиёрига берилган.

(Давоми 2-бетда.)

«Talabalar bahori — 2013»

ЯКУНИЙ БОСҚИЧ

юртимизнинг энг билимли ёшларини
саралаб берди

Жорий йилнинг 25—28 май кунлари 1-Тошкент педагогика коллежида мамлакатимиз академик лицейлари, касб-хунар коллежлари ва умумтаълим мактаблари ўқувчиларининг умумтаълим фанлари бўйича олимпиаданинг якуний босқичи бўлиб ўтди.

— Фан олимпиадалари юқори билим-ли, иқтидорли ўқувчиларни аниқлаш ва қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш мақсадида ўтказилаётган муҳим тадбирлардан саналади, — дейди ташкилий қўмита аъзоси, Республика таълим маркази директори ўринбосари Нарзиқул Турдиев. — Шу сабабли олимпиадани ташкил қилиш ва ўтказиш билан боғлиқ ишлар Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази, Халқ таълими вазирлиги, Давлат тест маркази билан ҳамкорликда амалга оширилмоқда. Жумладан, фан олимпиадаларини ўтказиш тўғрисидаги низом ушбу ташкилотлар ҳамкорлигида ишлаб чиқилиб, йилдан-йилга такомиллаштириб боришмоқда.

(Давоми 3-бетда.)

«УЛКАН ОРЗУЛАРИНГИЗ, ПОК НИЯТЛАРИНГИЗ РЎЁБГА ЧИҚСИН!»

Bitiruvchi — 2013

Эрта тонгдан мактаб битирувчиларининг хаяжони чексиз. Улар кадрдон ва жонажон масканлари билан хайрлашиб, таълимнинг кейинги босқичига йўл олмақдалар. Ўқув йили якунига бағишлаб «Хайр, мактаб — салом, коллеж!» шиори остида ўтказилган тадбирларда устоз-мураббийлар, ота-оналар ва маҳалла фалолари иштирок этиб, битирувчиларга таълимнинг кейинги босқичида ҳам омад тилашди. Эътиборлиси, 2012—2013 ўқув йилида 9-синфни битираётган 533 минг 658 нафар ўқувчининг 51 минг 231 нафари академик лицейлар ва 482 минг 427 нафари эса касб-хунар коллежларига тўлиқ қамраб олинди.

(Давоми 5-бетда.)

ЁЗГИ ОРОМГОҲ болаларни соғломлаштиради ва чиниктиради

Бу йил 951та оромгоҳда 270375 нафар болани соғломлаштириш кўзда тутилмоқда. Шундан 210та оромгоҳ стационар, яъни бола икки ҳафта давомида соғломлаштириладиган дам олиш маскани бўлиб, қолган 741таси мактаблар қошида фаолият кўрсатади.

6-бет

ЎҚУВЧИЛАР ДАВОМАТИ

Олтинқўл иқтисодиёт коллежи жамоаси ушбу омилни умумий ютуқларининг асосларидан бири деб билади

Педагог-ҳодимларимиз кўнгирок чалинишини синф хонаси олдида қўтишади. Кўнгирок чалиниши билан хонага киришади. Бу ўқувчини ҳам масъулиятга ўргатади. Ўқитувчиларимиз дарси йўқ кўни ҳам ўз устида ишлаш, жамоат ишларида қатнашиш, талабалар даволатини назорат қилиш учун коллежга келишади.

7-бет

ИЛК УНИВЕРСИАДА МАШЪАЛАСИ

уни ёқиси Севара Қодировага насиб этган эди

— Ўша пайти қалбимда шундай гурур пайдо бўлдики, мендек дилбозларнинг камолоти йўлда ганҳўрлик кўрсатиб, ишонч, умид билан катта майдонларга йўллаётган Ватанимиз олдида юрак-юрагимдан қарздорлик ҳиссини туйдим, — дейди Севара Қодирова. — Мураббий бўлиб мамлакатимиз маккои, шону шарафини дунё сахнида ҳимоя қўла оладиган ёшларни тарбиялаш, спортнинг оммавийлигини ошириш ишига астойдил ҳисса қўйишни ният қилдим.

15-бет

ЁШЛИК, ИСТЕЪДОД ВА ДЎСТЛИК БАЙРАМИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Юртимиз ўғил-қизларининг истеъдодини рўёбга чиқариш мақсадида ташкил этилаётган турли кўрик-танловлар, илмий-амалий анжуманлар, фестиваллар, тадбирлар навқирон авлод вакиллариининг кўп қиррали интеллектуал салоҳиятини намоён этишида муҳим аҳамият касб этмоқда. Ана шундай тадбирлардан бири иқтидорли, ташаббускор ва фаол ёшлар байрами — “Талабалар баҳори” фестивалидир.

“Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати ташаббуси билан қатор вазирлик ва идора-лар ҳамкорлигида олий ўқув юртлари талабалари ўртасида илмий-ижодий ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш, уларнинг ўзаро тажриба алмашиши ҳамда илмий фаолият олиб боришда бир-бирига кўмаклашиши учун шарт-шароитлар яратиш, ёшларни фан-техника тараққиёти йўлида билаштириш мақсадида ўтказиб келинаётган мазкур фестивалга жорий йилда кўхна ва ҳамиша нав-

қирон Хоразм вилояти мезбонлик қилмоқда.

— Ушбу фестивалда биринчи марта қатнашимиз, — дейди Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти талабаси Тўлқин Тўраев. — Фестивални ўтказишга катта тайёргарлик кўрилганига гувоҳ бўлдик. Байрамона безатилган Урганч темир йўл вокзалида бизни гуллар, карнай-сурнай садолари билан қутиб олдилар.

Фестиваль иштирокчиларининг Хоразм вилоятига ташрифи Жалолиддин Мангуберди ҳайкали пойига гул қўйиш билан бошланди.

— Талабалар анжуманида иштирок этаётганимдан беҳад хурсандман, — дейди Алишер Навоий номидаги Самарқанд давлат университети “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати бошланғич ташкилоты етакчиси Хусанжон Тўхтаев. — Бу заминда камол топиб, дунёга доврўқ таратган улўғ бобокалонларимиз қадамжоларини зиёрат қилиш ва уларнинг мероси билан яқиндан танишиш имкониятига эга бўлганимдан фахрланаман.

Фестивалнинг тантанали очилиши Урганч шаҳридаги “Авесто” боғ-мажмуасидаги амфитеатрда бўлиб ўтди. Ма-

росимда “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгаши раиси Б.Ғаниев ва бошқалар Президентимиз раҳнамолигида ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда баркамол авлодни тарбиялаш, уларнинг истеъдоди ва интеллектуал салоҳиятини юзага чиқариш ҳамда ижтимоий-сиёсий фаоллигини оширишга алоҳида эътибор қаратилаётганини таъкидлади.

Фестиваль доирасида барча олий ўқув юртларидаги таълим йўналишлари ҳамда талаба-ёшларнинг билим ва муайян мутахассисликни эгаллаши учун яратилган шарт-шароитлар ҳақида батафсил маълумот берувчи кўргазмалар намойиш этилди. Тадбирга ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари ўқувчи ва битирувчилари ҳам жалб қилинди.

— Мазкур тадбирнинг “Авесто” боғ-мажмуасида ташкил этилиши ўтмиш ва бугуннинг узвий боғлиқлиги ҳамда ажодларимизнинг боқий маънавий мероси мустақиллик туфайли ёшларимиз томонидан қадрланаётганининг яна бир ёрқин ифодаси бўлди, — дейди Урганч давлат университетининг маъна-

вий-маърифий ишлар бўйича проректори Санжар Давлетов. — Оғахий номидидаги вилоят театри актёри Комилжон Тожиёв томонидан яратилган Жалолиддин Мангуберди сиймоси фестивал иштирокчиларига гурур ва фахр тўғуларини бахш этди.

Анжуман дастуридан ўрин олган “Кувноқлар ва зукколар”, “Ниҳол” талабалар театри томошалари танловлари, “Заковат” интеллектуал ўйини, спорт мусобақалари талабаларнинг билим, иқтидор ва маҳоратини ривожлантиришга хизмат қилади. “Ўзбекистонда табиатни муҳофаза қилиш ва барқарор экологик муҳитни яратиш” мавзусидаги илмий анжуман, ёшлар экологик акцияси давомида иштирокчилар депутатлар, соҳа мутахассислари ва ёш олимларнинг маърузаларини тинглаш билан бирга, мавзу бўйича ўз фикр-мулоҳаза ва таклифларини ҳам билдирдилар.

Фестивалнинг очилиш маросими концерт дастури билан якунланди.

Фестивалнинг очилишида Хоразм вилояти ҳокими П.Бобожонов иштирок этди.

Ахмадjon ШОКИРОВ,
ЎЗА мухбири

1-iyun — Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni

“ҲАР БИР БОЛАГА МЕҲР, ЭЪТИБОР!”

махсус ҳафталиги бошланди

Мамлакатимизда ҳар йили 1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунини кенг нишонланади. Жорий йилги тадбирларни намунали ташкил этишга қаратилган тайёргарлик ишлари аллақачон бошлаб юборилган. Халқ таълими вазирлигининг 28 май — 3 июнь кунлари “Ҳар бир болага меҳр, эътибор!” шиори остида махсус ҳафталик ҳамда 1—10 июнь кунлари “Биз баркамол авлодмиз!” ўқунлигини ташкил этиш бўйича буйруғи ва чора-тадбирлар режаси эълон қилинди.

Ҳафталиқнинг дастлабки кунини “Sen yolg'iz emassan” республика жамоатчилик болалар жамғармаси томонидан Халқ таълими вазирлиги, Республика болалар ижтимоий мослашуви маркази, ЮНИСЕФ ҳамда ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхоналари ҳамкорлигида «Ўз келажакимизни ҳамжихатликда яратамиз» мавзусида VI республика болалар форуми ташкил этилди. Анжуманда тегишли вазирлик ва идоралар, педагоглар, меҳрибонлик уйи, махсус интернат тарбияланувчилари, умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида “Биргаликда обод турмуш ва обод Ватан яратамиз” шиори остида ўтказилган иншолар танлови ғолиблари ишторик этди.

— Фарзандларимизни миллий қадриятлар руҳида камол топтириш, таълим-тарбиянинг сама-

радорлигини ошириш учун болаларга ўз иқтидорини намоён этиш имконини бериш муҳим. 30 май кунини Ўзбекистон Бадий академиясининг кўргазмалар залида ташкил этиладиган «Ер кура-расида тинчлик» расмлар кўрик-танлови иждоқор болалар учун тажриба мактабини ўтайди, — дейди “Sen yolg'iz emassan” республика жамоатчилик болалар жамғармаси ўқув маркази директори М.Охунова. — Пойтахтимиздаги 21-, 22-, ва 23-меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари учун Бўстонлик туманига дала сайли уюштирилди.

Ўқунлиқ ва ҳафталик доирасида вилоят, шаҳар ва туманлардаги маданият ва истироҳат боғлари, маҳаллалар, умумтаълим мактаблари, мактабгача таълим муассасалари ҳамда меҳрибонлик уйларида болалар иштирокида

театрлаштирилган тадбирлар, концерт дастурлари, фестиваллар, болалар ижодиёти кўргазмалари, спорт мусобақалари ҳамда оммавий тоmoshалар уюштирилади. “Туркистон” санъат саройи, Ўзбекистон академик рус драма театри ҳамда Ғафур Ғулום номидаги маданият ва истироҳат боғида меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари учун хайрия концерти ва байрам дастурлари ташкил этилади. Кам таъминланган оилалар фарзандлари ҳамда ногирон болалар учун Хайвонот боғи, Ботаника, Тошкентленд, Маданият ва истироҳат боғлари, кўғирчоқ театри, музей ва тарихий обидаларга бепул саёҳатлар уюштирилиши мурғак калбларга қувонч улашиши шубҳасиз.

Мохичеҳра ЛАТИПОВА
“Ma'rifat” мухбири

Тошкент вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида “XXI аср глобал хусусиятлари ва ўзгаришларининг таълим-тарбия жараёнига таъсири муаммолари” мавзусида 2-республика илмий-амалий конференцияси бўлиб ўтди. Тадбирда Халқ таълими вазирлиги мутасаддилари, Қори Ниёзий номидаги ЎзПФТИ, вилоятлар педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари, олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари ва магистрантлар иштирок этишди.

ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ МАСАЛАЛАРИ

Илмий-амалий конференцияда Халқ таълими вазирлиги биринчи ўринбосари Б.Дониёровнинг “Таълим-тарбия жараёнини узвий ва узлуксиз ташкил этишнинг дастлабки натижалари”, институт ўқув-услубий ишлар бўйича проректори, филология фанлари номзоди, доцент М.Холиқованинг “XXI аср глобал ижтимоий хусусиятларининг андрагоги-кага таъсири муаммолари”, география фанлари номзоди М.Мирақмаловнинг “Глобаллашув жараёнида география ва экология фанларининг интеграциялашуви” мавзуларидаги маърузалари конференция қатнашчиларининг қизгин муҳока-масига сабаб бўлди.

— Глобаллашув даврининг илмий ва салбий хусусиятларини кенг жамоатчиликка, шу жумладан, ўқитувчи ва педагогларга етказиш, тушунтириш муҳим вазифа, — дейди институ-тнинг ўқув-услубий ишлар

бўйича проректори Моҳира Холиқова. — Турли педагогик таъсир йўллари ва усулларини, замонавий методикаларни қўллаш, инновацион технологиялар, интернет имкониятларидан самарали фойдаланиш орқали юксак интеллектуал салоҳиятга эга, атрофдаги воқеа-ҳодисаларни тўғри баҳолай оладиган ёшларни тарбиялашнинг даврининг ўзи талаб қилмоқда.

Ялпи йиғилишдан сўнг “XXI асрнинг глобал хусусиятлари ва уларни таълим мазмунига сингдиришнинг илмий-назарий муаммолари”, “Таълим-тарбия жараёнига ахборот таълим воситаларини татбиқ этиш масалалари”, “Узлуксиз таълим жараёнида ўқувчи-ёшлар фаоллигини оширишга йўналтирилган технологиялар” мавзуларидаги шўъбаларда баҳс-мунозаралар давом эттирилди.

Нилуфар ЙЎЛДОШОВА

ЯКУНИЙ БОСҚИЧ

юртимизнинг энг билимли ёшларини саралаб берди

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Олдинги йилларда ёзма иш ва тест синовларига 50 балдан бериларди. Бу йилдан эътиборан ёзма ишларга 30 балл, тестларга 70 балл бериладиган бўлди. Бу ўзгаришлар, аввало, ўқувчи руҳиятига таъсир қилади. Илгари биринчи босқичда етарли балл тўплай олмаган ўқувчининг умиди сўнар, тест синовларида бутун имкониятини ишга солмасдан суст иштирокчига айланарди. Эндilikда ҳар бир ўғил-қиз голиблик чўққисига чиқишга даъвогар сифатида майдонга кириди. Истеъдодини намойён этади.

Синовлар ҳолис ва адолатли ўтди

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри миқёсда ўтказилган беллашувларда 1-, 2-, 3-ўринларни эгаллаган 385 нафар ва билимдон ўғил-қиз ана шундай ишонч билан синовларга киришди. Олимпиада жараёни ҳолисона ўтказилишини таъминлаш мақсадида ҳакамлар ҳайъати таркиби Давлат тест маркази, Фанлар академияси институтлари ва олий таълим муассасаларининг етакчи олим-педагоглари, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари ва умумтаълим мактабларининг малакали ва тажрибали ўқитувчиларидан шакллантирилди.

— Информатика фанидан 13 нафар ўқувчи голиблик учун даъвогарлик қилмоқда, — деди ҳакамлар ҳайъати аъзоси Дилфуза Одилова. — Иштирокчилар «Pascal», «Delphi» ва «Basic» дастурлаш тилидан бирида дастур тузиш топширигини бажаришарди. Топшириқлар сони 5та. Дастур тузиб бўлишгандан сўнг тўғри ишлаши текширилиб, баҳолаш мезони асосида балл бериларди. Ҳар бир масала 6 баллгача баҳоланади ва ўртача балл чиқарилади. Топшириқлар давлат таълим стандартлари бўйича информатика фанида ўрганилиши керак бўлган масалалардан иборат.

Маълумот ўрнида айтиш керакки, олимпиада 19та умумтаълим фанидан (махсус мактабларда она тили ва адабиёт ҳамда математика фанидан) ўтказилди. Имтиҳонлар олиниш тартиби предметга қараб ҳар хил қилиб белгиланган.

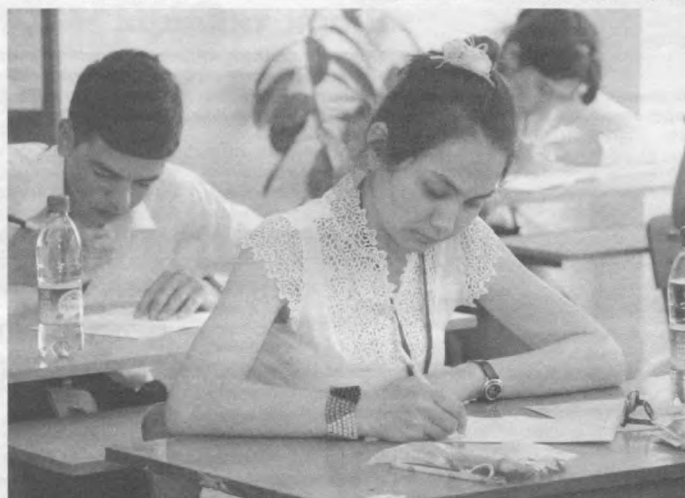
— Масалан, тарих фанидан ёзма ишда иштирокчилар 3та йўналишда билимларини синовдан ўтказишарди, — дейди ҳакамлар ҳайъати аъзоси, Фанлар академияси Тарих институти илмий ҳодими Дилмурод Нормуродов. — Бунда топшириқлар бажарилишига қараб, меъморий ёдгорликлар йўналишига 10 балл, давлатчилик тарихига 14 балл бериларди. Президент асарлари бўйича билимлар максимал 6 балл билан баҳоланади. Қўриниб турибдики, умумий 30 балл йиғиш имконияти бор. Ушбу фан бўйича 39 нафар ўғил-қиз олимпиадада иштирок этаётгани рақобатнинг кучлилиги ва энг билимли ўқувчиларига голиб бўла олишини кўрсатади. Қолаверса, бу ёшларнинг тарихимизни чуқур ўрганаётганидан далолатдир.

«Фарзандимнинг иштироки қувонч бағишламоқда»

Имтиҳонларда иштирок этаётган

ўқувчилардан кўра ота-оналари ва устозлари кўпроқ ҳаяжонланишарди.

— Фарзандим Муҳриддин Умбаров бугун кимё бўйича республика фан олимпиадасининг иштирокчиси, — дейди бойсунлик Очил Самадов. — Ўғлим болалигиданоқ тенгдошларидан ажралиб турарди, барча фанларни яхши ўзлаштиради. Айниқса, аниқ фанларга меҳри бўлакча. Юртимизда ёшларга яратилаётган шарт-шароит туфайли Муҳриддиндаги илм олиш иштиёқи янада кучайди. Кўплаб кўрик-танлов ва беллашувларда иштирок этиб, факрли ўринларни эгаллаб келган бўлса-да, бугунги беллашувдаги иштирокидан ўзгача ҳурсандчилик ва ҳаяжонни ҳис қилмоқдаман.

Синовларнинг ёзма тури нихоясига етди. Куннинг иккинчи ярмида ҳакамлар ҳайъати ёзма(амалий) ишларни текширишга киришди. Ҳар бир масала, топшириқ учун берилган баллар жадвалга туширилиб, арифметик қиймат асосида баҳоланди.

— Амалий география бўйича билимимни синовдан ўтказмоқдаман, — дейди Тошкент давлат иқтисодиёт университети қошидаги Чилонзор академик лицейи ўқувчиси Фаррух Убайдуллаев. — Ёзма имтиҳонлар олдинги босқичларга қараганда бироз қийинроқ ўтган бўлса-да, бор билиму маҳоратимни ишга солиб, саволларга жавоб ёздим. Жавобимни тўла очиб бериш учун чизмалар чиздим.

Ақл-заковат беллашувининг иккинчи кун иштирокчилар кейинги турда фанлар кесимида тест синовларини топширишди. Натижалар умумлаштирилиб голиблар олимпиаданинг ёпилиш маросимида тақдирланди.

Ишонч ҳамиша голиб

Махсус таълим йўналишида икки фан, яъни математика ва она тили бўйича олимпиаданинг республика босқичида 29 нафар кўзи ожиз ўқувчи иштирок этиш имкониятини кўлга қиритган эди. Қизгин баҳслар жараёни Олмазор туманидаги 100-махсус мактаб-интернатда ўз интиҳосини топди. Якуний натижага кўра она тили фани беллашувларида Шўрчи туманидаги 122-махсус мактаб-интернат ўқувчиси Гулбахор Боймуродова биринчи, Қашқадарё

вилояти махсус мактаб-интернати ўқувчиси Азизбек Ҳожиқонов иккинчи, Самарқанд вилояти махсус мактаб-интернати ўқувчиси Замира Қаршиева учинчи ўринни эгаллади. Математика фани бўйича ўтказилган танловда эса Наманган ММИ ўқувчиси Лолахон Юсупова биринчи, Шўрчи туманидаги 122-ММИ ўқувчиси Тоштемир Баҳриддин ўғли иккинчи, Андижон ММИ ўқувчиси Хусанбой Мамажонов учинчи ўрин соҳиби бўлди.

— Математика — мураккаб фан, — дейди шўрчилик Тоштемир Баҳриддин ўғли. — Аммо мени тарбиялаган, таълим бераётган устозларим мураккабликдан қочмаслиқни ўргатишган. Бугунги муваффақиятларим ҳам ана шу ўғитлар самараси. Бунинг учун

вом эътираман ва аҳоли саломатлигини таъминлашга ўз ҳиссамни қўшаман.

Голиб ўқувчилар билан суҳбатлашиш асносида қизиқ далилга дуч келинди. Гап шундаки, инглиз тили фани беллашувларида совринли ўринларни пойтахтда таълим олаётган ёшлар эмас, балки Наманган, Бухоро, Андижон вилояти ўқувчилари кўлга қиритишди.

— Юртимизда чет тилларни ўрганишга катта эътибор қаратилмоқда, — дейди голиблардан яна бири Наманган давлат университети қошидаги 2-академик лицей ўқувчиси Темуրбек Қосимов. — Бу эътибордан баҳраманд ёшлар чет тилларни мукамал ўзлаштиришмоқда. Шу боис улар орасида сараланиб фан олимпиадасининг сўнгги босқичига етиб келиш ва, қолаверса, якуний босқичда 1-ўринни эгаллаш осон бўлмади. Муваффақият интилангани экан. Натижаларни айтишим билан биринчи бўлиб устозларим Нафиса Дадажонова, Нуриддин Тошбоевга кўнғироқ қилдим. Зотан, бугунги муваффақиятимда ёшларга яратилаётган имконият ва шарт-шароитлар ҳамда биздаги қобилиятларни тўғри йўналтирган устозларимнинг улуши каттадир.

Натижалар чуқур таҳлил қилинади

Барча-барчани ҳаяжонга солган кун ва дақиқалар ортда қолди. Тўртинчи босқич якунига кўра жами 17та фандан 39 нафар голиб ўқувчи аниқланди. Уларнинг 2 нафари умумий ўрта таълим мактаблари, 6 нафари махсус мактаб-интернат ҳамда 31 нафари ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари ўқувчиларидир.

Олимпиада жараёнида жами 18та ўрин, яъни информатика фанидан 3та, физика фанидан 3та, рус тили (таълим ўзбек тилида) 3та, ўзбек тили фанидан 1та, рус тили фанидан (таълим рус тилида) 2та, қозоқ ва тожик тилларидан 2тадан, математика фанидан 2та ўрин ўқувчилар томонидан етарли балл тўплагани боис бўш қолди. Жамоалар ҳисобида Тошкент шаҳри 10та совринли ўрин билан биринчи, Навоий ва Наманган вилоятлари 5та ўрин билан иккинчи, Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда Андижон, Бухоро, Самарқанд вилоятлари вакиллари 3тадан совринли ўрин билан 3-ўринни эгаллашга муваффақ бўлди. Жиззах, Сирдарё ва Фарғона вилоятлари жамоалари бирорта ҳам совринли ўринни кўлга қирита олмади.

Жойларда юқорида тилга олинган ҳисобот бўйича таҳлиллар, мунозаралар давом эттирилади ва келгуси йил беллашувларига тайёргарлик бошлаб юборилади. Негаки, беллашув жараёнида мутасадди ва масъуллар фанлар олимпиадаси меҳнатдан завқланиш палласи, шу билан бирга, билимлар раванқи омили эканини англаб етдилар. Муҳими ҳам, аслида, шу эди.

Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ,
Санобар ЖУМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбирлари

Владимир ГРАНКИН ва
Бурхон РИЗОКУЛОВ
олган суратлар.

Yangiliklarda yurt nafasi

Хоразмда "Мутахассислик — сенинг келажагинг" деб номланган кўргазмалар бўлиб ўтди.

"Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят кенгаши, халқ таълими, ўрта махсус, касб-хунар таълими, меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бошқармалари ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирлар доирасида ёшларга ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларидаги мавжуд мутахассисликлар бўйича маълумотлар берилди ҳамда бандликка кўмаклашиш ва аҳолини иш билан таъминлаш марказлари томонидан бўш иш ўринлари ярмаркалари ўтказилди. Ушбу ярмаркаларга ҳудудлардаги барча умумтаълим мактаблари ва касб-хунар коллежлари битирувчилари тақдир этилди.

Амир Темур номидаги маданият ва истироҳат боғида ташкил этилган кўргазмада Урганч шаҳри ва туманидаги йигирмадан ортиқ касб-хунар коллежи ва академик лицейлар ўз кўргазмаларини намойиш этди. Мактаб битирувчилари, уларнинг ота-оналари ва кенг жамоатчилик иштирок этган тадбир давомида кўрлаб ёшлар ўзлари қизиққан ва таълимини давом эттиришни хоҳлаган йўналишлар бўйича мутахассислардан тавсиялар олди.

Пойтахтимиздаги «Туркистон» санъат саройида «Тошкент баҳори» учинчи халқаро опера ва балет санъати фестивалининг тантанали ёпилиш маросими бўлиб ўтди.

Тадбир Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, «Ўзбектеатр» ижодий-ишлаб чиқариш бирлашмаси, Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон давлат академик катта театри, «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси томонидан ташкил этилди.

Бу йилги фестивалда Италия, Россия, Беларусь, Украина ва Ўзбекистоннинг машҳур опера ҳамда балет усталари иштирок этиб, бир неча кун давомида томошабинларга аjoyиб ҳамда боқий опера ва балет санъати билан ўқитилмас учрашув онларини тақдим этди, истеъдодли мумтоз бастакорларнинг буюк асарларини қайта кашф қилиш имконини берди. «Тошкент баҳори — 2013» учинчи халқаро опера ва балет санъати фестивали катта гала-концерт билан якунланди.

Шахрисабз туманида «Танлаган касбинг — сенинг бахтинг» шиори остида касблар фестивали бўлиб ўтди.

Туман ҳокимлиги, халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими, ҳудуддаги академик лицей, касб-хунар коллежлари ташаббуси билан ташкил этилган маъруз тадбирда тумандаги умумтаълим мактаблари ўқитувчилари, битирувчилар ва ота-оналар иштирок этди.

Тадбир қатнашчилари тумандаги академик лицей ва касб-хунар коллежлари фаолияти, улардаги ўқув йўналишлари ҳақида ҳикоя қилувчи кўргазма билан танишди.

Фестивалда мактаб битирувчиларига ўзлари қизиққан ва танлаган касблари бўйича сабоқ берувчи ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари фаолияти, уларда яратилган шарт-шароит, имкониятлар ҳақида зарур маълумотлар берилди.

Пахтабод туманида Обод турмуш йилига бағишланган «Ўзбекистон — умумий уйимиз» шиори остида дўстлик фестивали ҳамда «Обод турмуш шаклланишида миллий ва маънавий кадриятларнинг ўрни» мавзусида илмий-амалий семинар бўлиб ўтди.

Анжуман доирасида туман марказидаги маданият ва истироҳат боғида турли миллат вакиллари вакиллари Ватанимиз тарқиқетида кўшаётган ҳиссаси акс этган тасвирий санъат асарлари, миллий таомлар ва либослар, унгармандчилик маҳсулотлари кўргазмалари намойиш этилди.

Фестивалда миллий маданият марказлари қошидаги бадий хаваскорлик жамоалари томонидан ижро этилган куй, қўшиқ ва рақслар барчада катта таассурот қолдирди.

Тошкент ахборот технологиялари университетида алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари соҳаси мутахассислари учун бўш иш ўринлари ярмаркаси бўлиб ўтди. Тадбирда соҳанинг 40 дан ортиқ корхонаси вакиллари қатнашди.

Ярмаркани ўтказишдан кўзланган асосий мақсад компания ва корхоналарга ёш, истеъдодли ва истиқболли ходимларни жалб қилиш, ёш мутахассисларга ишга жойлаштиришда кўмаклашишдан иборат. Бу имкониятдан юзлаб талаба, касб-хунар коллежлари ва академик лицей ўқувчилари фойдаланди. Улар ярмаркада ўзи ҳақидаги қисқа маълумотни тақдим этиш, бўлажақ иш берувчилар билан суҳбатлашиш имконига эга бўлди.

Ярмаркада ахборот-коммуникация технологиялари соҳасида ёш мутахассисларга эҳтиёж борлиги ёрқин намойён бўлди. Тадбир иш берувчилар ва ўқув yurtлари ўртасидаги мавжуд алоқаларни янада мустаҳкамлашга хизмат қилди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

«Сиз қонунни биласизми?»

Нукус шаҳридаги Бердақ номидаги musiқали драма театрида «Сиз қонунни биласизми?» қўриқ-танловнинг республика босқичи бўлиб ўтди.

«Камолот» ЁИХ марказий кенгаши, Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази, Ички ишлар ва Адлия вазирлиги ҳамкорлигида ўтказилган танловнинг якуний босқичида 14 жамоа (150 нафардан ортиқ ўқувчи-ёшлар) ўзаро беллашишди.

Ko'rik-tanlov

Танлов натижаларига кўра, Нукус ижтимоий-иқтисодиёт коллежи жамоаси 1-ўринни, Ўзбекистон миллий университети қошидаги С.Сирожиқдиданов номидаги академик лицей

жамоаси 2-ўринни, Андижон вилояти Булоқбоши педагогика ижтимоий-иқтисодиёт коллежи жамоаси 3-ўринни кўлга киритди. «Энг фаол жамоа», «Энг намунали жамоа», «Энг зукко жамоа», «Конституция билимдонлари жамоаси» каби номинациялар бўйича ҳам ғолиблар аниқланиб, диплом ва эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Азамат ПИРНИЯЗОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Оромгоҳлар мавсумга шай

Фарғона вилояти Олтиариқ туманидаги «Юлдуз» болалар соғломлаштириш оромгоҳида ўқув йили якунига бағишланган фестиваль ўтказилди.

Фестиваль доирасида «Гуллар ва қушлар байрами», ўқувчиларнинг ёзги дам олиш мавсумини мазмунли ўтказиш учун «Ёз — 2013» ва 2013—2014 ўқув йили олдида «Ўқитувчи ва ўқувчиларнинг кийиниш маданияти» мавзусида семинарлар ташкил этилди. Ҳар бир туман (шаҳар) халқ таълими муассасалари фа-

олятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими тасарруфидаги муассасалар томонидан кўргазма ташкил этилди ҳамда янги 2013—2014 ўқув йилига мўлжалланган ўқитувчи ва ўқувчиларнинг намунавий мактаб либослари намойиш қилинди.

Тадбирда ёзги оромгоҳларда олиб борилган мавсумга тайёргарлик ва ободонлаштириш ишларида фаол иштирок этган ўқитувчилар тақдирланди.

Насиба ЭРХОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

«Шарқ тиллари — 2013»

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, «Камолот» ЁИХ билан ҳамкорликда «Шарқ тиллари — 2013» аънавий фестивалини ўтказди.

Олтинчи бор ташкил этилган фестивалда университет таркибидаги индонез, араб, корейс, форс, япон, турк, малай, хитой ва ҳинд тилла-

ри марказлари ўз кўргазма тақдимотларини ўтказди. Ушбу халқлар маданиятини акс эттирган кўргазмалари қуруллар, турли кўринишда-

Festival

ги сурат ва суратли китоблар, журналлар ҳамда миллий таомлар намойиш этилди.

Талабалар иштирокидаги концерт дастури барчага ҳушудлик улашди.

Исломжон ҚУЧҚОРОВ,
ЎЗДЖТУ талабаси

Геронтология фани истиқболига бағишланди

Хоразм Маъмур академиясида «Аллома фарсафаси ва замонавий геронтология» мавзусида республика илмий анжумани бўлиб ўтди. Тадбир Ўзбекистон Врачлар ассоциацияси, Ибн Сино жамоат фонди Хоразм филиали томонидан ташкил этилди.

Анжуманда Ўзбекистон Врачлар ассоциацияси раиси профессор А.Худойберганов, Ибн Сино жамоат фонди раиси профессор Ш.Зокрихўжаев ва бошқалар геронтология фани тарихи ва бугуни, буюк алломалиримизнинг фикрлари, Ўзбекистонда геронтология ва гериатрия соҳасида эришилган ютуқлар, истиқболли режалар

Ilmiy anjuman

ҳақида атрофлича фикр юритишди.

Узоқ умр кўришда рационал овқатланишнинг роли ҳақида Қарши давлат университети профессори Ш.Қурбонов, ёғли жигар гепатозининг қарияларда кечиш хусусиятлари ҳақида эса Ибн Сино жамоат фонди Хоразм филиали бошлиғи Б.Дўсжонов маъруза қилиб, илмий хулосалар ва аниқликларни йиғилганлар эътиборига ҳавола этди. Эрта қаришнинг профилактик қонун-қоидалари ҳақидаги маърузалар ҳам қизиқиш билан тингланди.

Эркин ТУРСУНОВ,
Тошкент педиатрия тиббиёт институти «Гистология, геронтология ва эмбриология» кафедраси профессори

Нурли истиқболга чорлаб

Жиззах вилоятининг Фаллаорол туманида ҳам «Китоб байрами» бўлиб ўтди. Тадбирда республика газети ва журналлари, нашриётлари ходимлари, вилоятнинг турли ҳудудларидан келган 200 нафардан ортиқ ёш китобсевар иштирок этди.

Tadbir

«Китоб байрами» муносабати билан ташкил этилган кўргазма барчада катта қизиқиш уйғотди. Тадбирда остоз-шогирд аънавалари ёшлар ўртасида китобхонлиқни тарғиб этиш ва ривожлантириш

усуллари ҳақида сўз борди.

Шоир ва публицист Саъдулла Ҳаким тадбирнинг аҳамияти хусусида гапириб, яхши китоблар инсо-

ниятни абадиёт сари бошловчи асосий манбаа экани, китоблар башариятнинг нурли истиқболга чорлашини алоҳида таъкидлади.

Адабиёт байрами тумандаги Саъд ибн Абу Ваққос зиёратгоҳида давом эттирилди. Ёш ижодкорлар бир-бирлари билан фикр алмашиб, ижод намуналаридан ўқиб беришди.

Жўра МАМАТКУЛОВ

Мактаб сари илк қадам

Навоий вилояти Учқудуқ туманидаги 1-«Каптарча» номли мактабга таълим муассасасида тарбияланувчиларни мактабга кузатишга бағишланган байрам тадбири бўлиб ўтди. Унда МТМ ходимлари, ота-оналар ва катта гуруҳ тарбияланувчилари иштирок этди.

— Жорий йилда муассасамизда «Обод турмуш — кўркам боғча» шиори остида тадбирлар ўтказилди, — дейди МТМ мудира-

си Н.Амонова. — Бугунги тадбир ҳам аввалгиларининг давоми бўлиб, унда тарбиячилар шеър ва қўшиқлари орқали ўрганганларини намойён қила олишди. Бу йил боғчамиздан учирма бўлаётган «қалдирғочлар»имиз жисмонан етук, нутқ ва тафаккурининг ривожланганлиги, атроф-олам ҳақидаги билимларга эга эканлиги билан алоҳида ажралиб туради.

Лайло ФАРМОНОВА,
МТМ тарбиячиси

қатъий қарорга келганман, — дейди 9-синф битирувчиси Зулхумор Тоштемирова. — Бахмал қишлоқ ҳўжалиги касб-хўнар коллежида ЭХМ йўналиши бўйича билим ва кўникмаларимни бойитмоқчиман. Ахборот-коммуникация технологияларига эҳтиёж ва талабнинг ошиб бораётгани ҳамда шу касбга бўлган қизиқишим боис шу йўналишни танладим.

ХОРАЗМ вилояти Шовот туманидаги 21-умумтаълим мактаби битирувчилари ҳам катта умид ва ҳаяжон билан кадрдон мактабини тарк этишмоқда. Тадбирда «Ёш ихтирочи», «Энг ибратли ўқувчи», «Мактабимиз фахри» каби номинациялар бўйича истеъдодли ва намунали ўғил-қизларга эсдалик совғалари берилди. Ёшларнинг ҳар бири келгусида қайси мутахассислик бўйича таълим олишни белгиллаб олган. Ўқув йили давомида «Касблар фестивали»нинг ўтказилиб келингани ўқувчиларга бу борада амалий ёрдам берди. Масалан, Элнур Каримованинг адабиётга меҳри баланд. У ҳозир УрДУ қоши-

ДАРСЛИКЛАР ҚАЙТА НАШРИ

мазмун ҳам такомиллаштирилмоқда

Таълим-тарбиянинг асосий воситаси ҳисобланган дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмаларнинг самарадорлиги биринчи галда мазмунига боғлиқ. Шу боис давлат таълим стандартлари асосида яратилган ушбу қўлланмалар мазмунан такомиллаштириб борилмоқда. Бунда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 31 майдаги «Умумтаълим мактаблари ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлаш тизимини такомиллаштириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори муҳим дастуриламал бўлмоқда. Дарслик ва ўқув-қўлланмаларнинг ДТС ва ўқув дастурларига мувофиқлигини аниқлаш, илмий-услубий ва дидактик жиҳатдан илмий педагогик талабларга жавоб беришини таҳлил этиш, тили, ифода услуби, полиграфик сифати ва дизайнни замонавий талабларга мослигини таъминлаш мақсадида олимлар, методистлар ва тажрибали амалиётчи ўқитувчилардан иборат экспертлар гуруҳи тузилган.

Ушбу жараёнда экспертлар ўқувчининг ёши, психологияси ва дунёқарашига мос келмайдиган мавзуларни ўқув дастуридан чиқариш ёки унинг ўрнига бошқа мавзунини киритиш ҳуқуқига эга. Жорий йилда ҳам дарсликларни давлат таълим стандарти, оптималлаштирилган ўқув дастурига мос ҳолда мазмунан такомиллаштириш борасида бир қатор ишлар амалга оширилди. 2013-2014 ўқув йили 1-, 4-, 6-, 7-синф дарсликларидан жами 364 номдаги (21 977 370 нуска) дарслик ва ўқув-қўлланмалар нашр этиш режалаштирилган бўлиб, шулардан 17 номдаги (13 603 нуска) дарслик махсус мактаб ва мактаб-интернатлар учун чиқарилмоқда, 315 номда (20 859 468 нуска) қайта нашр ва 32 номда янги нашр этилаётир (1 104 299 нуска). Шунингдек, 8 номдагиси эса методикага оид (55 703 нуска).

даги 2-академик лицейда ўқишни давом эттиришга тараддуд кўрмоқда.

БУХОРО туманидаги 2-умумтаълим мактабида битирувчилар учун «Очиқ эшиклар кўни» ташкил этилиб, турли соҳа вакиллари ва маҳалла фаоллари таклиф этилди. Эътиборлиси, ўқувчилар орзу қилаётган касб бўйича тўлиқ маълумот олишди. Аслида, улар мактаб аталмиш кўлуг даргоҳда тўққиз йил давомида синф раҳбари, фан ўқитувчилари ва мутахассислар ёрдамида ўзлари ёқтирган касб-хўнарга лаёқати ва савиясига оид саволларга жавоб топишган.

— Биз ўқув йили давомида барча битирувчи синф ўқувчилари ҳамда ота-оналар билан суҳбатлар ўтказдик, — дейди Бухоро туманидаги 4-умумтаълим мактаби психолог Зулхайро Мирзаева. — Баъзида ён-атрофдагилар масъулиятга таяниб ёхуд ўзгаларга таклид қилиб касб танлаган ёшлар учрайди. Уларга таълим муассасасида ўргатилган фан мавзуларининг аҳамияти, ҳар бир касбнинг ўзига ҳос осон ва мураккаб томонлари тушутирилган, режалар ўзгарди. Боиси, ўқувчилар ўз иштиёки ва қобилиятидан келиб чиққан ҳолда мустақил фикрлашди ва бирор соҳани танлашди.

НАМАНГАН вилоятидаги умумтаълим мактабларини бу йил 44 минг нафар ўқувчи битирди. Улар орасида Ўйчи туманидаги 14-умумий ўрта таълим мактабининг қобилиятли ўқувчиси Аҳлиддин Асқаров ҳам бор. Унинг спорт ва адабиётга иштиёки кучли. Тадбирда устозлари ва мактабдошларига «Хайр мактабим» номли биринчи китобини тақдим этгани барчани қувонтирди.

— Битирувчиларнинг нигоҳларида илмга чанқоқлик, касб-хўнар эгаллашга интилишни кўрамиз, — дейди мактабининг ота-оналар қўмитаси фаоли Қандолатхон Асқарова. — Таълим масъаланида яратилган замонавий шарт-шароит ва гамхўрлик болаларнинг билим олишга қизиқишини янада оширмоқда. Фарзандларимизнинг диллидаги улкан орзулар, пок ниятлар рўёбга чиқсин.

Шоира БОЙМУРОДОВА,
Ғолиб БАХРОМОВ,
Абдусаттор СОДИКОВ,
Сора ТОШЕВА,
Ғанишер АКБАРОВ,
«Ma'rifat» мухбирлари

Суратда: Тошкент вилояти Янгийўл туманидаги 44-мактабда бўлиб ўтган тадбирдан лавҳа акс этган.

Бурхон РИЗОКУЛОВ
олган сурат.

“УЛКАН ОРЗУЛАРИНГИЗ, ПОК НИЯТЛАРИНГИЗ РЎЁБГА ЧИҚСИН!”

(Давоми. Боши 1-бетда.)

ТОШКЕНТ шаҳридаги 204-умумтаълим мактабини битираётган 192 ўқувчининг 33 нафари академик лицейларда, 159 нафари эса касб-хўнар коллежларида билим олишни давом эттиришди. Улар орасида билимлар беллашуви, фан олимпиадаси, турли спорт мусобақаларида совринли ўринларни эгаллаган иқтидорли ўғил-қизлар талайгина.

— Болалигимдан шифокор бўлишни орзу қиламан, шу боис коллежда тиббиёт йўналишида тахсил олмақчиман, — дейди 9-синф ўқувчиси Шохсанам Тўхтаева. — Мактабимизда ўтказилган аънанавий «Касблар ойлиги» ва «Касблар ҳафталиги» тадбирлари орқали шу касб эгаларининг вазифаси ва масъулияти ҳақида тасаввур ҳосил қилдим. Қолаверса, қўшимча тўғрақлар доирасида тикиш-бичиш ва пазандаликни ҳам ўрганиб олдим.

Шунингдек, таълим масканида «Замонавий мутахассислик — сенинг келажинг!» номли фото-кўргазма ҳам ташкил этилди. Ундан касб-хўнарга оид маълумотлар жой олди.

Яқунланаётган ўқув йили Юнусобод туманидаги 97-умумтаълим мактаби жамоаси учун муваффақиятларга бой бўлди. Билимлар беллашуви кўрик-танловида таълим маскани тумандаги 40та мактаб орасида ўртача 79,8 балл билан биринчи ўринга сазовор бўлган эътирофга лойиқ. «Энг намунали тарих фани хонаси», «Энг яхши веб-сайт» каби танловларнинг шаҳар босқичида ҳам совринли ўринлар кўлга киритилди.

Устозлар, ота-оналар 245 нафар битирувчига таълимнинг кейинги босқичида муваффақият ва зафарлар тилашди.

ЖИЗЗАХ вилоятидаги 547та умумтаълим мактабида «Хайр, мактаб — салом, коллеж!» шiori остида тадбирлар ўтказилиб, 22 966 нафар ўғил-қиз таълимнинг кейинги босқичига қузатиб қўйилди. Бахмал туманидаги 5-умумтаълим мактабида 80 нафар ўқувчига устозлар ва ота-оналар оқ йўл тилашди. Тантанали маросимда «Энг фаол синф», «Энг фаол ўқувчи» номинациялари бўйича ғолиблар, фаол мураббий ва ўқувчилар тақдирланди. Шу кун мактаб битирувчилари ота-оналар ҳамкорлигида худудда жойлашган коллеж ва лицейлардаги шароит билан танишдилар.

— Мен таълимнинг кейинги босқичида ўқишни давом эттириш борасида

да» нутқий мавзулари куйи синфларга мос деб топилиб, ўрнига «Синф раҳбари», «Адабиёт музейида», «Кутубхонада», «Она юрт посбонлари», «Баҳорги ишлар», «Буюк астрон» мавзулари бўйича материаллар берилди. 7-синфда эса «Ёзги таассуротларим», «Оила иқтисоди ва сарф-харажатлар», «Пазандалик сирлари», «Санъат қирралари», «Шарқона одоб» мавзулари ўрнига «Куч — билимда», «Дўстлар даврасида», «Менинг биринчи ўқитувчим», «Бизнинг

Jarayon

маҳалла», «Табиатни асранг», «Алишер Навоий», «Сув — ҳаёт манбаи», «Амир Темур», «Бугдой — ризқ-рўзимиз» мавзулари бўйича материаллар эгаллади. «Ўзбекистоннинг шифобахш ўсимликлари» ва «Ўзбекистоннинг яшил водийси» мавзулари умумлаштирилди.

Оптималлаштирилган ўқув дастурини амалда жорий этиш мақсадида 6—7-синф «Адабиёт» фани дарсликларига ҳам бир қатор ўзгартиришлар киритилди. 6-синф дарслигидаги Эркин Воҳидовнинг «Нидо» асари ўрнига шоирнинг «Ўзбегим» қасидаси, Ҳамид Олимжоннинг «Ўзбекистон» шеърининг 7-синфда эса Ҳамзанин «Дардига дармон истамас», «Жонларнинг жонони Ватан» шеърлари киритилди.

«Математика» фани ўқув дастуридаги ўнли касрлар ҳақида тушунча эга бўлиш, ўнли касрларнинг хона бирикларини фарқлай олиш, ўнли касрлар устидаги амалларни бажара олиш, ўрта ариф-

метик қийматнинг маъносини англай билиш, фоиз таърифини, фоизни сонга, сонни фоизга айлантириш амаллари 6-синф дарслигидан 5-синфга ўтказилди.

Ўқувчиларнинг ёш хусусиятини ҳисобга олиб, «Натурал сонларнинг бўлиниши» бўлимига тегишли тушунчалар, сонларнинг бўлиниш белгилари, соннинг қисмини ва қисми бўйича соннинг ўзини топа олишга доир мавзулар 5-синфдан чиқарилиб, 6-синф дарслигига ўтказилди.

Бундан ташқари, 6-синф дарслигига оддий касрлар (ҳар хил махражли касрлар) устида арифметик амалларни бажариш билликлари киритилди.

«Музыка маданияти» ўқув дастури ҳам бугунги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда қайта кўриб чиқилди ва мустақиллик йилларида яратилган оммабоп куй ва қўшиқлар билан бойитилди. Ушбу дастур асосида 2013-2014 ўқув йили учун чоп этилиши режалаштирилган 1-синф мусика дарслигидаги учта асар ўрнига олтинта янги асар қўшилди. Масалан, 18-бетдаги «Чертмак» куйи 2-синфга ўтказилиб, дастур асосидаги «Музыкали ўйинлар» мавзусига мос янги «Оқ теракман, кўк терак?» қўшиғи киритилди. 36-бетдаги «Дутор баёти» куйи 2-синфга ўтказилиб, янги «Чамандаги гуллармиз» қўшиғи иллюстрацияси билан бойитилди. Жамоа бўлиб қуйлашга мўлжалланган саккизта асар дарсликдан чиқарилиб, янги тўртта асар қўшилди. Масалан, 19-бетдаги «Бахтий эркак» қўшиғи замонавий «Асал қизман» қўшиғи билан, 40-бетдаги «Кичкинтоймиз — гижинтоймиз» қўшиғи эса «Сеҳрли дунё» қўшиғи билан алмаштирилди.

Сифатли дарсликлар ва ўқув қўлланмалари орқали ўқувчи мавзунини яхши ўзлаштиради, билим даражаси ортади. Бу эса дарслик ва ўқув-методик қўлланмаларни мунтазам равишда мазмунан такомиллаштириб боришни талаб этади.

Абдужалил КАРИМОВ,
Республика таълим маркази мутахассиси,
Гулюз ОРИФХОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Ўқув йили якунланиб, таътил бошланган пайтда ўқувчиларнинг жисмоний, ақлий ва руҳий-эмоционал жиҳатдан толиққани сезилади. Барча таълим муассасалари ўқувчиларнинг ёзги дам олишини рисоладагидек ташкил этиш масаласи кун тартибига қўйилади. Мамлакатимиздаги мавжуд оромгоҳларни ёзги мавсумга тайёрлаш жараёни май ойининг охирида ниҳоясига етказилиши, дам олувчиларни қабул қилишга шай ҳолатда бўлиши керак. Халқ таълими, Соғлиқни сақлаш ва Ички ишлар вазирликлари, Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши, тегишли вазирлик ва идоралар ҳамда нодавлат ташкилотлар стационар ҳамда кундузги, ихтисослашган, ижтимоий мослашув оромгоҳларида болаларнинг дам олиш жараёнини тўғри ва оқилона ташкил этиш масаласига ҳар йилгидек жиддий эътибор қаратмоқдалар. 2013 йилги ёзги соғломлаштириш жараёнига қандай тайёргарлик қўрилгани билан қизиқиб, мутасаддиларга мурожаат қилдик.

Бахриддин Шайвалиев,
Халқ таълими вазирлиги
ахборот хизмати бошлиғи:

— Вазирликнинг жорий йил 20 майда қабул қилинган 176-сонли буйруғида мактаб ўқувчиларининг ёзги дам олишини намунали ташкил этиш юзасидан белгиланган чора-тадбирлар муфассал аксини толган. Бу йил 951та оромгоҳда 270375 нафар болани соғломлаштириш кўзда тутилмоқда. Шундан 210та оромгоҳ стационар, яъни бола икки ҳафта давомида соғломлаштирилган дам олиш маскани бўлиб, қолган 741таси мактаблар қошида фаолият кўрсатади. Бундан ташқари, ихтисослашган йўналишда ташкил этиладиган 9та оромгоҳда 1960 нафар ўқувчи уч босқичда дам олиши режалаштирилган. Экологик-биологик, ўлкашунослик ва техник ихтидорлик йўналишидаги бу оромгоҳлар Самарқанд, Жиззах, Фарғона вилоятларида ташкил этилади. Билимлар беллашувида ғолиб чиққан 522 нафар ўқувчи учун Тошкент вилоятининг манзарали худудида жойлашган «Кўёшли» оромгоҳида «Ёзги интеллектуал соғломлаштириш оромгоҳи» хизмат қилади. Шунингдек, меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари ва махсус мактаб-интернат ўқувчилари учун 7та худудда 9та ижтимоий мослашув оромгоҳини ташкил этиш мўлжалланган. Биринчи навбатда, оромгоҳда фаолият юритувчи педагог ходимлар — тарбиячи, етакчи, тўғарак раҳбарлари рўйхатини шакллантирилиб,

лубий қўлланма» керакли микдорда нашр этилди. Бу қўлланмадан тўғарак раҳбарлари болаларнинг бўш вақтини мақсадли равишда ташкил этишда фойдаланишлари мумкин. Ҳар бир оромгоҳда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига асосан, чет тили тўғраги очилиши, ўқувчилар билимидаги бўшликлар янада тўлдирилиши лозим. Стационар оромгоҳга олиқ ўқув юрлари чет тили факультетлари талабаларидан кўнгиллилар жалб қилинса, кундузги оромгоҳда яқин худуддаги

махсус кимёвий суюқлик билан ишлов берилади. Дам олиш масканида сим ва кабеллар ҳимоя қобилиятининг электр токига қаршилиқ даражаси синовдан ўтказилади. Синов пайтида аниқланган электр ўтказгич ва кабелларнинг носоз қисмлари, чиқокчи ёқиш қурилмалари ҳамда бошқа турдаги электр манбалари яроқлиси ёки янгисига алмаштирилади.

Оромгоҳнинг ўнғай жойида бирламчи ўт ўчириш воситалари сақланиши лозим. Белкурак, металл илгак, 2 дона челак, 2 дона ёнғин ўчиригичдан иборат қалқон ёнида сув тўлдирилган бочка ва қум солинган қути сақланиши талаб этилади. Ором-

қўриқдан ўтказилади. Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2006 йил 26 июндаги 287-сонли буйруғи асосида тегишли тиббий маълумотнома расмийлаштирилади. Унда боланинг тўлиқ исми-фамилияси, ёши, жинси, уй манзили, таъхиси, саломатлик гуруҳи, эмланганлиги ҳақидаги маълумотлар акс эттирилади. Боланинг жисмоний ривожланишидаги антропометрик кўрсаткичлар, флюорографик текширув, сил касаллиги диспансерида ва невропатолог ҳисобида турмаганлиги ҳақидаги маълумотнома, лаборатория тахлили натижалари бу маълумотномага илова қилинади.

Оромгоҳда хизмат кўрсатиш учун юборилаётган тиббиёт ходимлари албатта, тиббий кўриқдан ўтган камидан камидан иш стажига эга бўлиши керак. Ҳар бир дам олиш масканига 1 нафар шифокор ва болалар сонига қараб ҳамшира ажратилади (ҳар 200 нафар болага бир ҳамшира).

Фавқулодда ҳодисалар рўй берганда дам олувчиларга тиббий хизмат кўрсатилиши учун ҳар бир оромгоҳда «Тез ёрдам» бурчаги ташкил этилиб, «Дори-дармон» акциядорлик компанияси томонидан 19 турдаги тиббий асбоб-ускуна ва муолажа воситалари ажратилади.

Ёзги мавсум соғломлаштириш ва тиклаш жараёни ҳисобланади. Шунинг учун профилактик тadbirlar ўз вақтида амалга оширилса, қўзланган мақсадга тўлиқ эришиш мумкин. Республика Саломатлик ва тиббий статистика институтининг, унинг жойлардаги филиаллари мутахассислари томонидан «Юқумли ичак касалликлари», «Вирусли гепатит», «Кутуриш», «Офтоб уришдан сақланиш», «Шахсий ва жамоат гигиенаси», «Соғлом овқатланиш қоидалари» мавзусида савол-жавоб кечалари, давра суҳбатлари, саҳна кўринишлари, қизиқарли викториналар ўтказилиб, болаларнинг тиббий билимлари кенгайтирилади.

Хулқар ТҲИМАНОВА
ёзиб олди.

ЁЗГИ ОРОМГОҲ

болаларни соғломлаштиради ва чиниқтиради

бу йилги мавсумда стационар турдаги 206та оромгоҳда 4134 нафар педагог кадрга эҳтиёж мавжудлиги аниқланди. Халқ таълими бошқармалари ва тасарруфида оромгоҳ бўлган хўжалик органлари томонидан тақдим этилган рўйхат асосида етакчи, тарбиячи, тўғарак раҳбарлари учун қисқа муддатли ўқув курслари ташкил этилди. Оромгоҳ ходимларига тўғарак машғулотларини ташкил этишда асқотадиган услубий қўлланма 1000 нусхада чоп қилинди ва жойларга тарқатилмоқда. Қўлланмада тарбиячи ва етакчиларнинг дам олиш, соғломлаштириш жараёнида амалга оширадиган ишлари ўз аксини толган. Бундан ташқари, Абдулла Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институтининг «Баркамол авлод» республика болалар бадий ижодиёт, техник ижодиёт марказлари ходимлари томонидан «Ёзги оромгоҳ ва соғломлаштириш майдончаларида педагогик-методик ишлари ташкил этиш бўйича услубий қўлланма» ҳамда «Ёзги оромгоҳларда ташкил этиладиган ихтисослашган йўналишлардаги тўғараклар учун дастур ва ус-

мактабларнинг чет тили ўқитувчилари фаолият кўрсатиши мумкин.

Оромгоҳда ўтадиган ҳар бир кун тарбиявий аҳамиятга эга бўлиши керак. «Китобхоналар кўни», «Саёҳатлар кўни», «Кўнгоҳи оғирлар кўни», «Тозалик кўни» шиорини бериш дам олувчиларга завқ-шавақ бағишлайди.

Таълим муассасалари қошида кундузги оромгоҳ ҳамда 100 нафардан ўқувчини қамраб олиш имкониятига эга болалар майдончаси ташкил этилишига ҳудудий халқ таълими бошқармалари, туман миқёсида эса халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими раҳбарлари масъул ҳисобланади. Стационар оромгоҳга қамраб олинмаган болалар учун мўлжалланган бундай масканларда ҳам фарзандларимизнинг бўш вақтини мазмунли, мақсадли ўтказиш учун барча имкониятлар ишга солиниши лозим.

Улғубек Вафоев, Ички ишлар вазирлигининг ёнғин хавфсизлиги бош бошқармаси тарғибот гуруҳи муҳандиси, капитан:

— Оромгоҳда қабул бошланганига қадар биноларнинг ёғоч қисмларига ёниш тезлигини пасайтирувчи

гоҳда хизмат кўрсатувчи ходимлар 15 нафардан ортиқ кишини ташкил этганда ходимлардан 4 нафари кўнгилли ўт ўчириш дружинаси таркибига киритилади. Улардан ташқари, ҳар бир ходимга мабодо ёнғин ҳодисаси рўй берса, қандай йўл тутиш кераклиги ўқитирилади. Худудий ўт ўчириш идораси билан алоқа ўрнатилиши учун телефон ишлаб туриши шарт. Мобил алоқа воситалари орқали хабар узатиш имкони бўлмаслиги мумкин. Шунингдек, оромгоҳ радиопутириш ишлаб турган тақдирдагина дам олувчиларни кўнгилсиз ҳодисадан хабардор қилиш имконияти туғилиши унутмаслик зарур.

Дам олиш мавсуми даврида оромгоҳ кечаси ёқиладиган гулхан атрофидаги ўйин-кулгу билан янада завқли. Аммо гулхан ёқиладиган жой қуруқ хас-хашакдан, ёнғувчи моддалардан холи бўлишига эътибор қилиш лозим.

Барно Абдусаматова, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бош бошқармаси мутахассиси:

— Дам олишга юборилган бола ҳудудий оилавий поликлиника ва қишлоқ врачлик пунктлари орқали ўрнатилган тартибда тиббий

хит шаклланди.

— Бино ва синфхоналаримиз тиббий газ ёрдамида иситилади, — дейди мактаб директори Усмон Мейлиев. — Яқинда қозонхоналарнинг 18тасини ҳам кўздан кечириб, соз ҳолатга келтирдик. Ўқув хоналари, ошхона ва спорт залини таъмирлаш ишлари кейинги ҳафтада тугатилади. Шу билан янги ўқув йилини хотиржам кутиб оламиз.

Туманнинг чекка худудидagi мактабларда ҳам тайёргарликлар авжиди. Мисол учун, Ардашхон қишлоғидаги 42-мактабга режага биноан 62 тонна кўмир келтирилган бўлиб, ёқилгани сифатли сақлаш чоралари қўрилган.

Қолган ишга қор ёғар, дейди доно халқимиз. Болалар нақлига амал қилган Жиззахлик таълим фидойилари қиш-қировли кунларда шошиб қолмаслиги учун ишни ўз вақтида, пухта ташкил этмоқда.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

ТАЙЁРГАРЛИК ҚИЗГИН

Навбатдаги ўқув йили якунланиб, тўққиз ой давомида қувнок қийқирилларга тўлиб-тошган мактаблар бир муддат тин олади гўё. Бироқ ёзнинг иссиқ кунлари ҳам ҳаш-паш дегунча ортда қолади. Бугунги ганимат дамлардан унумли фойдаланиб, куз-қиш мавсумига пухта ҳозирлик қўриб қўймаганлар эса қиш-қировли кунларда афсус чекиши тайин.

Буни чуқур ҳис этган Жиззах вилояти халқ таълими тизими мутасаддилари Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 30 апрелдаги қарорига асосан куз-қиш мавсумига тайёргарликни аллақачон бошлаб юборган. Ўқув муассасалари ҳудудини ободонлаштириш, қўқаламзорлаштириш, электр энергиясида оқилона фойдаланиш, санитар-гигиена ва ёнғин хавфсизлиги қоидаларига тўлиқ риоя этиш чоралари қўрилатири.

— Вилоятда жами 765та умум-

таълим муассасаси мавжуд, — дейди вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи ўринбосари Холмиро Носиров. — Кузги-қишқи мавсумда синфхоналарни иситиш мақсадида «Ўзбеккўмир» очик акциядорлик жамиятига 6072 тонна кўмирга буюртма берганмиз. Ҳозиргача бюртманинг 96,7 фоизини қабул қилиб, жойларга белгиланган тартибда етказиб бердик. Мактаб ва мактабгача таълим муассасаларидаги иситиш қозонхоналари кўздан кечирилиб, жорий таъ-

мирланаяпти. Шунингдек, 159 квадрат метр дераза ойналарини бутлаш, кам таъминланган оиналарнинг 214 нафар фарзандига иссиқ қийим-кечаклар келтириш кўзда тутилган.

Кейинги ўқув йилига ҳозирлик ишларидан ота-оналар ва маҳалла фаоллари ҳам четда тургани йўқ. Хусусан, Жиззах туманидаги 4-умумтаълим мактабининг 20 йил олдинги собиқ битирувчилари ташаббус кўрсатиб, синфхоналардан йиғирматасини жорий таъмирлаб беришди. Эрта баҳорда 104 нафар 9-синф битирувчиси ва 60 нафар педагогдан ҳар бири биттадан арча қўчат ўтқазиб, мактаб ҳовлисини обод масканга айлантирган эди. Айни пайтда худуддаги гул ва дарахт қўчатлари аҳил жамоа парваришидан яшнаб, ўзига хос экому-

Олтинкўл
иктисодиёт коллежиди
1265 йигит-қиз тахсил
олади. Уларга 90
нафар мохир педагог
бош-қош. Замон
талаблари даражасида
жихозланган ўқув ва
лаборатория хоналари,
57 мингдан зиёд китоб
фондига эга ахборот-
ресурс маркази,
интернет тармоғига
уланган компьютер
жамланмалари,
волейбол, баскетбол
майдонлари, стадион,
сузиш ҳавзаси
ўқувчилар ихтиёрида.
Узоқдан келган
ўқувчилар учун 350
ўринли ўқувчилар
турар жойи ишлаб
турибди.

Коллежда ўқувчидан тортиб профессор-ўқитувчигача — барча-барча ўз вазифасини виждонан бажаришга одатланган. Ўқитувчилар ўз устиди мунтазам ишлаб, малакаларини ошириб борадилар. Улар орасида илмий иш билан шуғулланётганлари ҳам бор.

Ўқувчининг асосий вазифаси пухта билим олиб, касб-хунар ўрганиш, жамоат ишларида фаол иштирок этишдан иборат, деган тушулган бу ерда қундалик одатга айланган. Шу боис коллежининг барча йўналишлардаги кўрсаткичлари юқори. Йигит-қизлар туман, вилоят ва республика кўриктанловлари, мусобақа ва беллашувларида доим фаол. Биргина ўтиб бораётган ўқув йилида 43 нафар ўқувчи вилоят фан олимпиадасига йўлланма олди. Коллежининг «Олтинкўл лочинлари» жамоаси Жиззах шаҳрида ўтказилган ҳарбий-спорт мусобақасининг республика босқичида 3-ўринни кўлга киритди. Ўқувчилардан Достон Жўраев ва Бехзод Ганиев «Солиқ билимлари» — болаларга» республика танловида совриндор бўлишди.

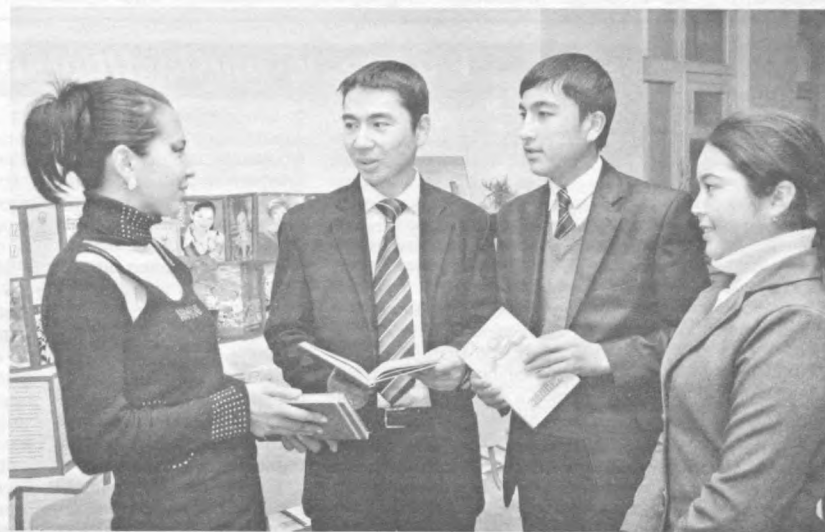
Энг асосийси, коллежда ўғил-қизлар давомати, дарс сифати ва самарадорлигига алоҳида эътибор қаратилади.

Мамлакат келажаги билан боғлиқ ўш муҳим масала — ёшларни ақлан ва жисмонан баркамол, касб-хунарли қилиб тарбиялашдек масъулиятни ўз зиммасига олган коллеж педагогик жамоасида бу борада муайян тажриба шаклланди. Ота-оналар, маҳалла, жамоат ташкилотлари билан яқин ҳамкорлик йўлга қўйилгани, ўқитиш сифатининг юқорилиги, дарсдан ташқари машғулотлар, маънавий-маърифий тадбирлар мунтазам ўтказилиши, зарур бўлса, ҳар бир ўқувчи билан яқин тартибда ишлашга алоҳида эътибор қаратилаётгани ютуқларнинг асосий сабаби бўлмоқда.

Биз мазкур коллежда бўлиб, бу ерда шакланган тажриба билан яқиндан танишдик.

Олимжон ТҲҲИЧБОЕВ,
коллеж директорининг ўқув-
тарбия ишлари бўйича
ўринбосари:

— Ўқувчи талаб даражасида дарс ўтолмаса, унинг дарсиди давомат бора-бора пасаяди. Зерикарли дарс кимга керак? Шунинг учун ўқитувчи дарс қолдириши, дарсга кеч кириши умуман мумкин эмас. Педагог ҳар бир дарсга пухта тайёрланиб, кўргазмалар қуроллар,

ЎҚУВЧИЛАР ДАВОМАТИ

Олтинкўл иқтисодиёт коллежи жамоаси ушбу омилни умумий ютуқларининг асосларидан бири деб билади

тарқатма материаллар, техника воситалари ва бошқа жиҳозлардан тўла фойдаланиши зарур. Бундай устоз-мураббийнинг дарсини ўқувчи қолдирмайди. Коллежимизда педагог-кадрлар ўз малакасини мунтазам ошириб боришига жиддий эътибор қаратилади. Очiq ўқув машғулотлари тез-тез ўтилади. Улар режа асосида дарс таҳлилларига киришади. Ўқувчининг чуқур билим олиши ва ўз коллежига меҳр қўйишида тўғрақларнинг алоҳида ўрни бор. Шу боис тўғрақ машғулотларининг мунтазамлиги, режа асосида юритилиши, самарадорлигини доимий кузатиб борамиз. Иш ҳужжатлари доимий назорат қилинади.

Ўзим ҳар кун 2-3 соат дарс таҳлиliga қираман. Дарслар тугагач, ўқитувчининг ютуқ ва камчиликлари фан мутахассислари билан бирга муҳокама қиламиз. Бу, албатта, ижобий натижа беради.

Коллежимизда кўнғироқ ўқитувчи учун, ўқувчи кўнғироқ чалинмай хонада бўлиши керак, деган қоидага амал қилинади. Педагог-ҳодимларимиз кўнғироқ чалинишини синф хонаси олдида кутишади. Кўнғироқ чалиниши билан хонага киришади. Бу ўқувчини ҳам масъулиятга ўргатади. Ўқитувчиларимиз дарси йўқ кунни ҳам ўз устиди ишлаш, жамоат ишларида қатнашиш, талабалар давоматини назорат қилиш учун коллежга келишади.

Абобакир СОТВОЛДИЕВ,
коллеж директорининг маънавий ва маърифат ишлари бўйича ўринбосари:

— Ўқув йили бошида ота-оналар йиғилиши ўтказамиз ва унда коллеж, маҳалла, ота-она, ўқувчи ўртасида шартнома имзоланади. Шартномада томонларнинг ҳуқуқ ва бурчлари аниқ кўрсатиб қўйилади. Давоматнинг масъулияти кўпроқ гуруҳ раҳбарига юқлатилади. Гуруҳ раҳбариди ўқувчи, ота-онаси, қариндош ва қўшнилар ҳақида батафсил маълумот

бўлиши талаб этилади. Бундай маълумотлар асосида ўқувчининг таъсир кўрсатувчиси аниқланади. Негаки, ўқувчи кимнингдир айтганини сўзсиз бажаради. Гуруҳ раҳбари шу одам билан хабарлашиб туради. Ўқувчига таъсир ўтказишда ўша кишидан фойдаланади. Ушбу воситалар ижобий натижа бераётганини ўқувчиларимиз давомати мисолида кўриш мумкин.

Зарифахон УМАРОВА, ижтимоий фанлар кафедраси мудири:

— Кафедра ўқитувчининг дарс машғулотиди ўқувчи қатнашмаса, ўша ўқитувчининг рейтинг кўрсаткичи маълум фойзага пасайлади (бу ҳолат иш ҳақи ҳисобланишига ҳам таъсир ўтказиши). Бу, ўз навбатида, кафедра рейтингига таъсир этади. Шунинг учун ҳар бир ўқитувчи, ҳодим кафедранинг нуфузини туширмаслик, қолаверса, моддий зиён кўрмаслик ҳаракат қилади. Ўқитувчи ўз дарсидида давомат ҳақида гуруҳ раҳбарига маълум қилади. Кейин деканатга, директор ўринбосарларига ахборот беради. Шу тарзда ўқувчининг ота-онасига хабар етказилади.

Коллежимиздаги кафедра-лар ўртасида ўзаро тегишли йўлга қўйилган. Бунда бажарилган ишлар, иш ҳужжатларининг юритилиши ва режалар ўрганилади. Бу ҳам ўқитувчи масъулиятини оширади.

Отабек ХҲҲАМОВ, декан:

— Давоматни яхшилаш ишларига асосан ўқувчи 1-босқичидида қилирилади. Бир ўқувчининг бир марта дарсга келмаганига ҳам жиддий қаралади. Бизда кун ёки соат эмас, балки бир неча дақиқа кечиккан ўқувчи билан ҳам алоҳида иш олиб борилади. Дарс қолдирган ўқувчи ўтказиб юборган мавзуларини ўзлаштириб, қайта топшириши талаб этилади. Бунда ўқувчи ҳар бир қолдирган дарси учун ўша дарсда ўтилган мавзу юзасидан ёзма иш ёзиб, ўқитувчи ва деканатга уч нусхада топширади.

Кейин мавзунинг оғзаки сўзлаб, ҳимоя қилади. Ўқувчи биладики, қанча кўп дарс қолдирса, шунча кўп қайта топширади. Шу боис дарсга ўз вақтида қатнашишни маъқул кўради.

Ўқувчи 6 соат дарс қолдирса, ота-онаси ва маҳалласига огоҳлантириш хати юборилади. Агар 36 соат дарсда қатнашмаса, ота-онаси маҳалла фуқаролар йиғинига чақирилиб, муҳокама қилинади. Қолдирган соатлар миқдори ундан ҳам юқори бўлса, тегишли ҳужжатлар тайёрланиб, вояга етмаганлар билан ишлаш комиссиясига топширилади.

Ҳамиджон ИСРОИЛОВ, касаба уюшмаси раиси:

— Ўқувчиларнинг ўқишга келиш-келмаслигида ота-онанинг ҳам роли катта, албатта. Бирок билим маскани жамоасида соғлом муҳит шаклланди бўлиши ҳам муҳим. Ўқитувчилар ўртасиди бокимандаликни йўқотиш, яхши ишлаётганлар меҳнатининг қадрланиши бунинг асосий шартларидан саналади.

Касаба уюшмаси ишчи-ҳодим ва раҳбарият ўртасидида адолатли воситачидир. Касаба уюшма қачон ишчи-ҳодимни ҳимоя қилади? Қачонки у ўз бурчини тўғри ва тўлиқ бажарса.

Ҳазилатхон Ғафурова, 215-гуруҳ раҳбари:

— Гуруҳ раҳбарлари коллежга эрта келиб, ўз гуруҳидан хабар олишади. Ҳар соатдан сўнг давомат яна ўрганилади. Бирор ўғил-қиз дарсга келмаган бўлса, ўша заҳоти телефон орқали бунинг сабаби ўрганилади. Зарур бўлса, уйига бори-

Фикрлардан кўриниб турибдики, давомат ва ўқитишдаги самара бир-икки масъулигагина боғлиқ эмас. Бунинг учун, энг аввало, коллежда доимий тизим яратилиши, масъулият ва унинг нazorати эса зanjir усулида бўлиши lozim. Назаримизда, раҳбарият ўқитувчи олдида, ўқитувчи эса ўқувчи олдида талабчанлик қилиши зарур. Ва бу бир кун, бир ой эмас, ҳар кун, ҳар лаҳзада кўринсин. Айнан мана шу ҳолат келажак авлод олдида ўзининг бурчи эканини виждонан ҳис қилишни ифодалайди. Бу борада Олтинкўл иқтисодиёт коллежиди олиб борилаётган ишлардан ибрат олса, арзийди.

Ҳахриддин ПАРПИЕВ,
Ғулмжон ВОСИЛОВ

Илғор тажриба

лади. Негаки, ўқувчининг дарс қолдириши гуруҳ раҳбари фаолиятининг салбий баҳоланишига сабаб бўлади.

Гуруҳ раҳбари ҳафтада бир марта маънавий дарси ўтади. Унда ўқувчининг ўзлаштириши, юриш-туриши, либоси, ўқув қуроллари, кундалигининг юритилиши ҳолати муҳокама қилинади. Шунингдек, ўқувчилар ҳар кун дарсдан сўнг гуруҳ раҳбари иштирокида коллеж ҳудудидида ажратилган майдонда бир соат фойдали меҳнат билан шуғулланади.

Турсуноӣ Рўзиева, деканат иш юритувчиси:

— Бизнинг асосий вазифамиз дарс ҳадвали бўйича ўқитувчилар дарсга киришини ва давоматни назорат қилишдан иборат. Агар ўқитувчи дарсга кеч қолса, бу ҳақда деканатга, давомат ҳақида эса гуруҳ раҳбарига ахборот етказилади. Дарслардан сўнг гуруҳ журналлари назорат қилинади. Давомат тўғри белгилангани, қайта топшириш бажарилгани текширилиб, натижаси деканатга маълум қилинади. Бундан ташқари, тўғрақ машғулотларининг юритилиши, давоматини ўрганиб, ҳужжатлаштириб борамиз.

Марвархон АКБАРОВА, ахборот-ресурс маркази ҳодими:

— Давомат АРМ фаолиятига ҳам боғлиқ, деб ўйлайман. Негаки, дарсда вазифа олган ўқувчи керакли китобни коллеж кутубхонасидан топа олмаса, дарсга келмай бошқа жойда қидириши мумкин. Шунинг учун марказимиз доимо очiq туради. Ўқувчиларга тезкор хизмат кўрсатишга интиламиз. Кутубхонага кирган одам, албатта, китоб билан чиқсин, яна келсин, деймиз.

Кутубхонамизда иш икки сменда ташкил этилган. Ўқувчилар кеч соат 21 гача ўқув залидан фойдаланиши мумкин.

Сарварбек НАЗАРОВ, «Қамолот» ЁИХ бошланғич ташилот иетакчиси:

— Ўқув масканида турли тадбирлар ташкил қилиниши, уларга кўпроқ ўқувчиларни жалб этиш ҳам давоматни яхшилашда ёрдам беради. Коллежимизда деярли ҳар кун тадбир ўтказилади. Бу эса ўғил-қизларнинг маънавияти, дунёқарашини, билимининг ошириш билан бирга коллежга интилишини ҳам таъминлайди.

Заринабону Расулова, 1-босқич ўқувчиси:

— Ўқувчини рағбатлантириш қизқишларини ҳам қучайтираркан. Оддий фахрий ёрлиқ ёки бир оғиз ширин сўз қандай катта қуча эғалигини гуруҳдошларим мисолида кўраман. Коллежимизда илғор йигит-қизларни рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратилади. Шу боис дарс қолдирмасликка, аёсло баҳоларга ўқишга ҳаракат қиламиз.

ИНСОН КАПИТАЛИ ВА БОЗОР ТАЛАБЛАРИ

«Инсон капитал» деган тушунча XX аср бошларидан эътиборан илк дафъа муомага киритилган бўлса, XXI аср арафасида ишлаб чиқариш, фан, таълим, сибсат, маданият ва бошқа соҳаларда ҳам бу атама кенг қўлланила бошланди. Таъкидлаш зарурки, шу пайтга қадар «капитал» сўзи мулк, бойлик, эришилган нарса сифатида талқин этилган. Шунингдек, яқини-яқинчага «капитал» тушунчаси инсондан ажратилган ҳолда тушунилар эди. Инсонга моддий капитални яратиш воситаси сифатида қаралгани ҳам бор гап. Инсон капитал учун восита эмас, балки унинг эгаси, моддий ва номоддий капитални яратувчи, ундан фойдаланувчи эканлиги одамдод ва жамият томонидан нихоят XX асрнинг сўнгги чорагида англаб етилди.

Утган XX асрнинг 70-йилларидан бошлаб Америка Қўшма Штатлари ва Европа мамлакатлари олимлари Теодор Шульц, Гэри Беккер, Ш.Розен, Ф.Уэлча, Б.Чизуика, Й.Бен-Порэт, М.Блауг ва бошқалар инсонни фақат тор йўналишда, муайян касбга тайёрлашдан кўра умумий йўналишда шакллантириш фойдалироқ эканини асословчи асарларини нашр этдилар. Инсонни умумий йўналишда тайёрлаш, уни касбий ва ижтимоий ҳимоялаш, яъни шафқатсиз бозор муносабатларини шароитида ишсиз қолишдан муҳофазалашда кўмак бериш бу асарларнинг мазмун-маънавиятини ташкил қилар эди. Аммо мазкур китобларда инсонни касбий ривожлантириш ишлари маънавий-руҳий юксалтириш билан қай тарзда уйғунлашуви ўз ифодасини топа олмади.

Хусусан, Америка иқтисодиёти назарияси ва амалиётида туб бурилиш ясаган машҳур тadbirkor ва олим Г.Форд жамият ҳамда алоҳида олинган ташкилотнинг барқарор ривожни фақат инсон қобилиятига, касбий лақақига ва масъулият даражасига боғлиқлигини асослаб берган, унинг муҳимлигини қайта-қайта таъкидлаб келган. Г.Форд инсон капиталини шакллантириш уни кўпроқ умумий ривожлантиришга боғлиқ деб билди. Аммо бу шахс дуч келиши мумкин бўлган ижтимоий-иқтисодий хавфлардан ҳимоялаш воситаси деб саналади, ҳоло. Умуман, Ғарб дунёси ижтимоий фанларида инсон капиталини жамиятнинг маънавий-ахлоқий ҳолатини яхшилаш, одамларни бунёдкорлик ишларига сафарбар этиш йўлидаги катта имконият деб талқин этилмайди. Шахснинг меҳнат жараёнида ўз-ўзини жамоанинг, жамиятнинг ўз-ўзи қисми ҳамда атрофидошларига оғли тарзда наф келтирувчи инсон сифатида англай олиши имконияти очиб берилмайди.

Қисқаси, шу вақтга қадар яратилган илмий адабиётларда «инсон капитал» тушунчасига асосан бирёқлама, яъни инсоннинг ўзига бевосита келадиган фойда ёки шахсни ижтимоий ҳимоялаш имконияти сифатида қараб келинди. Инсон капитални орқали фақат биргина кишининг ўзига эмас, балки бошқаларга ҳам наф келтириши мумкинлиги, одамлар бошини яхшилик, яратувчанлик йўлида қовуштириш, бир сўз билан айтганда, маънавият билан уйғунлаштиришнинг зарурати масаласи ўрганилмай қоларверди.

ИНСОН КАПИТАЛИНИНГ МАЪНАВИЯТ БИЛАН УЙҒУНЛИГИ

Бугунги кунда инсон капиталдан фақат бир томон-

Vatanimiz mustaqilligining 22 yilligi oldidan

тегик режалар, одамларнинг интеллектуал-маънавий даражаси, шунингдек, муайян мақсад, қизиқиш ва лаёқатлари унинг захираси ҳисобланади;

— инсон капиталини ривожлантириш мақсадида қилинувчи харажатлар фақат яқин вақт мобайнида эмас, балки узоқ истиқболда кўпроқ наф келтиради;

— киши салоҳияти унинг эгасига кўрсатиладиган эътибор ва ғамхўрлик натижасида инсон капиталига трансформация бўлади.

ИНСОН КАПИТАЛИГА БИЛИМЛАРИНИНГ ТАЪСИРИ

Тараққиёт даражасининг ўсиб бориши, бозор муно-

вожатларнинг натижасидан манфаат олишни уйлабмасди, ҳаттоки бундай манфаатни умид ҳам қилмасдилар.

Социолог М.Вебернинг фикрига кўра, тез сўраблар билан ривожланиш йўлига ўтган жамиятда инсон омили яқин вақт мобайнида эмас, балки узоқ истиқболда кўпроқ наф келтиради;

Индивидуалларга таянишдан ҳар томонлама чуқур билимга эга шахсга таяниш тенденциясининг кучайиши жамиятдаги барқарор тараққиётни таъминлайди. Шу боис

аммо фақат билимларгина вақт ўтган сари янгилашиб, сайқал олиб боради, ҳеч қачон тугамайди», деб қайд этган эди.

Инсоннинг иқтисодчи олим Гери Беккер таълим учун қилинадиган харажат, вақт ҳамда энергия давлат, жамият ва, энг аввало, инсонга энг кўп самара қайта радиган инвестиция эканлиги асослаб берган. У ўзининг «Инсон капитал» китобида таълим омилининг ҳар томонидан катта қизиқиш билан ўрганиш ва ўзлаштирилишига ҳам имконият яратмоқда.

Ma'rifat

ларнинг негизда билим ус-туворлиги бўлиб ётади.

Билим дунёдаги ягона туганмас капитал ҳисобланади. Табиатдаги ўзгармас қонуниятлардан бири атроф-оламдаги барча нарсалар ўткинчи ва сарф этилиб қачондир тугатилади. Аммо фақат орттирилган тажрибалар, англланган воқеалик, ўзлаштирилган билимгина қанча сарф этилса ҳам қаймайди, аксинча, сайқал-лашиб боради. Улуғ мутафаккир Юсуф Хос Ҳожиб «Қутадгу билим» (Саодатга элтувчи билим) китобида «Бу ёруғ дунёда ҳамма нарса эскириб тугайди, яъни бойлик қашшоқликка, ёшлик кексачликка, саломатлик хасталикка алмашади,

Ma'rifat

қарор юксалаётган ҳамда ижобий тажриба сифатида ўрганишга муносиб деб эътироф этилаётган.

Хусусан, Франциядаги дунёнинг энг эътиборли ташкилотларидан бўлган «Инссад» халқаро бизнес мактаби томонидан амалга оширилган тадқиқот натижаларига кўра, дунёнинг 141 мамлакатиде аниқлаб чиқилган инновацион ривожланиш ҳолатлари комплекс таҳлилда Ўзбекистон инсон капиталини ривожлантириш кўрсаткичи бўйича 35-ўринни эгаллагани маълум.

Инсон капиталининг энг асосий харақатлантирувчи кучи бўлган таълим тизимини ривожлантириш даражаси бўйича эса мамлакатимиз дунёда иккинчи ўринни эгаллаган. Бундай кўрсаткич Юртбошимиз томонидан

давлатдан келган соҳа раҳбарлари, йирик олимлар мамлакатимизда билим беришнинг тарбия, таълимнинг маънавият билан уйғунлашгани, ўрта махсус, касб-хунар таълими даргоҳларида ёшларни ҳаётга 2-3 та касб ўргатиб, пухта тайёрлаб йўллаш, 12 йиллик берилад мажбурий таълим тизими йўлга қўйилганлиги тажрибасини бир овоздан ижобий, ибратли, деб эътироф этилди.

Шунингдек, 2013 йил 16-17 апрель кунлари Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган қишлоқда уй-жой қурилиши масалаларига бағишланган халқаро конференцияда Ислоом тараққиёт банки Президенти Аҳмад Муҳаммад Али «Ўзбекистонда инсон ҳаётини фаровон этиш, инсон салоҳиятини ривожлантириш учун амалга ошириладиган ишлар банкимиз имкониятларини ишонч билан мамлакатимизга иқтисодиётга йўналтиришга асос бўлмоқда, Ўзбекистонда амалга ошириладиган ишлар ўз иқтисодиётини мустақамлаш ва бундай эзгу ишларни бошлашни режалаштирадиган, бу борада Ўзбекистоннинг муваффақиятли тажрибасидан фойдаланиши мумкин бўлган бошқа мамлакатлар учун катта аҳамиятга эга», деган сўзлари ҳар биримизнинг қалбимизни фахру ифтихор туйғуларига тўлдирди.

Ҳозирги пайтда мамлакатимиздаги давлат бюджетте имкониятларининг 34 фоизи таълимни ривожлантиришга, 26 фоиз бюджет маблагга эса тиббиёт ва бошқа турдаги ижтимоий ёрдамлар учун ажратилмоқда. Бу дегани, мамлакатимизда жами топишган миллий бойлигининг 60 фоизи бевосита инсон манфаатлари учун, яъни инсон капиталини ривожлантиришга йўналтирилганлигини аққол исботиладир.

Давлатимизнинг инсон омилига кўрсатаётган эътибор амалиётда ҳам ўзини руй-рост намоян этмоқда. Яқинда Тошкентда бўлиб ўтган кимё фани бўйича анъанавий халқаро Менделеев олимпиадасида Ўзбекистон ёшлари 2 та олтин, 5 та кумуш, 8 та бронза медали билан тақдирланди. 5 нафар ўқувчи факультетда иштидорли, деб эътироф этилди. Бу ютуқлар мамлакатимизда инсон капиталини тўла маънаво ривожлантиришга эътибор нақадар чексизлигидан далолат беради.

Инсон капиталини ривожлантириш пировард натижада мамлакатимиз дунёнинг ривожланган давлатлари қаторидан муносиб ўрин олишига имкон яратилиши ҳар биримиз теран англашимиз, бу жараёнга озми-кўпми ҳисса қўшимиз зарур.

Мансур БЕКМУРОДОВ, социология фанлари доктори, профессор

КИБЕРМАКОН ЧАНГАЛИДА

ёшларимиз виртуал олам асирига айланиб қолмасин

Бугун интернет инсоният турмуш тарзини ажралмас қисмига айланиб улгурди. Ҳозир у нафақат одамларни ахборот билан таъминлаш воситаси, балки бир қатор масалаларни ижобий ҳал этадиган хизмат кўрсатиш бозори ҳамдир. Ҳар кун миллионлаб кишилар интернет орқали савдоларни амалга оширмоқда, битимлар тузмоқда, ўзига керакли маълумотларни олмақда... Айни чоғда интернетни бошқариб бўлмаслик омили унинг имкониятларидан нафақат эзгу мақсадда, балки одамлар онгини бўзиш, беҳаё махсулотларни тарғиб қилиш, терроризм каби вайронкор ғояларни тарқатиш воситаси сифатида ҳам фойдаланишга олиб келаётган. Яқин Шарқ ва Шимолий Африка мамлакатларида кузатилаётган тартибсизликлар, террорчи гуруҳларнинг ўзлари учун жангариларни танлаш имконияти ошаётгани, ёшларга турли кўринишдаги тadbirkorлар орқали салбий таъсир кўрсатилаётгани — буларнинг барчаси кибермаконни тартибга солиш кераклиги ҳақидаги турли тақлифларнинг ўртага ташланишига сабаб бўлмоқда.

Жамият ҳаётининг барча соҳаларига замонавий технологияларнинг кириб бориши оқибатида шахс, жамият ва давлатнинг кибермаконга боғлиқ бўлиб бориш тенденцияси кузатилаётган. Шундай экан, кибермаконнинг ўзи нима, у қандай кўринишда намоён бўлмоқда ва инсонларга қандай таъсир кўрсатади, деган саволларга жавоб топиш долзарб аҳамият касб этади.

«Кибермакон» тушунчаси илк бор америкалик олим Уильям Гибсоннинг 1982 йили чоп этилган «Burning Chrome» новелласида қўлланилган (Cyberspace — Origins of the terms. www.wikipedia.org). Кейинчалик — 1984 йили машҳур «Cyberspace» («Кибермакон») трилогиясининг «Neuromancer» (ўзбек тилида шартли равишда «Асабли манзаралар тасвирловчиси» деб олиш мумкин) номли биринчи романида кенг қўлланилган. Олим бу асариде дунёдаги барча компьютер тармоқларидаги электрон маълумотлар айланиш жараёни кузатиладиган виртуал маконни тасвирлаб берган.

Бугунги кунда кибермакон нафақат интернет ёки компьютер тармоқлари орқали амалга ошириладиган маълумотлар алмашинуви, балки автоматлаштирилган тарзда бошқариладиган барча тизимларни қамраб олади. Шундай экан, кибермаконга фақатгина компьютер тармоқларини эмас, балки алоҳида олинган механизмлар ва электрон тизимларни ҳам киришти мумкин: уяли алоқа воситалари, уй телефонлари, сигнал берувчи қурилмалар, уйин автоматлари, расм ҳамда видеотасвир узатувчи мосламалар ва бошқа турдаги автоматлаштирилган механизмлар...

Илмий-техник луғатларда кибермакон граффик тасвирлар ва компьютер тармоқларида мумассам бўлган фойдаланувчиларнинг виртуал борлиги, деб таърифланган. Унга кўра, бу сўз илмий фантастик асарлардан олинган бўлиб, инсон онги ва компьютерларнинг тўғридан-тўғри алоқага киришиши натижасида кибермакон юзага келади. Бошқа адабиётларда таъкидланишича эса, кибермакон ахборот-коммуникация технологиялари ва фалсафа фанларида кенг ишлатиладиган метафорик абстракт тушунча бўлиб, ноосферани тасвирлашда намоён бўладиган виртуал реаллик ва компьютер ҳамда компьютер тармоқлари «ичи»даги иккинчи оламни англатади.

Инсониятнинг ривожланиш тарихида 5та ахборот инқилоби кузатилган, деб айтиш мумкин. Буларни биз қуйидагича таснифлаймиз: биринчи инқилоб инсонлар ўртасида нутқнинг ривожланиши билан боғлиқ. Бунда одамдод оғзаки нутқ орқали бошқа қабилилар билан алоқага киришиш ва турли халқлар ўртасида маълумот алмашиш ривожланди. Иккинчи инқилоб ёзувнинг иختиро қилиниши билан содир бўлиб, одамлар орасида ёзма хабарлар алмашиш жараёни бошланди. Учинчи ахборот инқилоби эса китоб ва бошқа шу турдаги жамланмаларнинг пайдо бўлиши билан юзага келди. Бунда одамдод нафақат ўз замондошлари билан алоқага киришиш, балки келажак авлодларга ҳам турли қўлэмалар, битиклар ва китоб ҳолидаги хабарларни қолдиришга эришди. Тўртинчи инқилоб радионинг иختиро қилиниши билан

боғлиқ бўлиб, инсонлар маълумотларни нафақат ёзма ёки оғзаки, балки тўлқин кўринишида ҳам қабул қилиш имкониятини қўлга кириштирди. Исталган ерда радио орқали керакли маълумотларни олиш ва қулай тарзда бошқаларга хабар етказиш имконияти юзага келди. Ва нихоят, бешинчи ахборот инқилоби инсоният тарихида компьютерларнинг иختиро қилиниши билан боғлиқ бўлиб, маълумотларни қабул қилиш, қайта ишлаш, сақлаш ва бошқаларга узатиш имкониятини янада ривожлантирди ва шундан сўнг ахборот алмашиш жараёни суръати хаддан ташқари жадаллашди.

Бугунги кунда эса кўпчилик экспертлар олтинчи инқилоб ҳақидаги фаразларни илгари сураётган. Бу мобил телефонлар (асосан, андроид ва бошқа шу каби дастурларга эга телефонлар) ва компьютерлашган ўйинлар билан боғлиқ кечмоқда. Чунки улар нафақат маълумот алмашиш ёки мулоқот жараёнини ривожлантирмоқда, балки инсонларнинг кибермаконга янада кучли боғлиқ бўлиб қолишига хизмат қилмоқда.

Шу ўринда инсон қандай қилиб кибермаконга тушиб қолади ва унинг асосида нималар ётади, деган савол тугилади. Кўпгина олимларнинг таъкидлашича, кибермакон инсон онги билан боғлиқ равишда кечувчи абстракт тушунча бўлиб, одамлар ҳаётда мавжуд реал макондан истисно тариқасида юзага келган иккинчи бир виртуал маконни ифода қилади. Кибермаконни реал воқеаликка трансформация бўлувчи ахборот майдонлари сифатида ҳам қабул қилиш мумкин. Масалан, тонгда уйқудан уйғонган киши эрта-лабки янгиликларни кўздан кечиради ва шу пайтнинг ўзида кибермакон таъсирида бўлади. Бунда инсон маълум муддат ҳақиқий макондан узилган ҳолда янгиликлар оламига кириб, улар таъсирида қолади. Онгда қабул қилган ҳар хил маълумотларига нисбатан фикр пайдо бўлади. Агар ушбу ҳолатни мобил телефонлар, компьютерлар ва турли компьютерлашган ўйинларга татбиқ қилсак, бунда инсоннинг реал макондан маълум муддат узоқлашган ҳолда бошқа маконга тушиб қолганини кузатамиз. Мазкур ҳаёлий маконга мунтазам боғлиқ бўлиб бориш эса инсонларнинг реал воқеаликдан узилишига ёки кибермакондаги ҳолатларни ҳақиқий ҳаётга татбиқ этишига олиб келиши ҳам мумкин.

Бугунги кунда тезлик билан ривожланиб бораётган ижтимоий тармоқларга ҳам кибермаконнинг элементи сифатида қаралади. Ижтимоий тармоқда рўйхатдан ўтган ўспирин ўзи учун умуман нотаниш инсон билан мулоқотга киришади. Мулоқот мобайнида турли объектив ва субъектив маълумотлар оқими-ни қабул қилади. Шу аснода ўспирин маълум муддат ушбу воқеаларни рост деб ўйлаб, шунга кўра хулоса чиқаради. Мунтазам равишда кибермакон таъсирида қолиш виртуал оламда чиқарилган хулосалар билан реал воқеаликка ёндашишга туртки бўлади. Оқибатда эса...

Ҳозир ҳар бир инсон кибермаконга кириши мумкин. Бирок вазият талаб қилганда ҳар қим ҳам виртуал оламдан чиқиб ун ўзида куч топа олмайд. Айниқса, ёшлар орасида ушбу ҳолат яққол кузатилади. Кўпгина ёшларнинг кибермаконга кучли тарзда боғлиб қолиши оқибатида замонавий тиббиётда янги турдаги беморлар ва кибермаданият (кибермакондаги маданиятнинг реал ҳаётга татбиқ этилиши) тушунчалари ҳам учрамоқда. Масалан, компьютер ўйинларига берилган бола-қай ўйин жараёнида ваҳшийлик, бемерхлик, совуққонлик билан тезда қарор қабул қилиш, асабийлашиш, беҳаёлик, зикналик ва бошқа шу каби ҳолатларни бошиқ-вазмин бола кибермаконда ваҳшийга айланиши, оқила қиз эса беҳаё бўлиб гадаланиши ҳеч гап эмас. Кибермакондаги ҳолатлар аста-секинлик билан реал воқеаликка қўшилиб бугунги ҳаётимизда кўп қузатишмоқда. Бу эса мақола аввалидаги фикримизни яна бир қарра тақдорлашга мажбур қилмоқда: кибермаконни тартибга солиш йўллари топилиши, ёшларни виртуал олам асирига айланиб қолишдан асрашимиз керак!

Улуғбек САЙФУЛЛАЕВ, мустақил тадқиқотчи

БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ ВА ИНСОН КАПИТАЛИ

лама, яъни шахсий манфаат йўлида эмас, балки жамият манфаатлари йўлида фойдаланиш зарурати юзага келди. Унинг том маънода инсоний моҳият касб этишида маънавиятнинг, яъни, тарбия омилининг роли нечоғлиқ муҳимлигини англаш кўтайд. Инсон капиталининг маънавият билан уйғунлиги ва ажралмаслиги Президентимиз Ислоом Каримовнинг «Юксак маънавият — енгилмас куч» китобида илмий асосланган ҳолда ёрқин асослаб берилди. Айниқса, Президентимизнинг инсондаги билим ва компетентликнинг масъулият тўғриси билан, истеъдодлар рўёбини миллатнинг орзу-нигиллиши билан, касбий тараққиёт натижасида эришилган муваффақиятларни ўзликка ҳаминча корпоратив англаш зарурати билан уйғун тарзда тарбиялаш ҳақидаги доно мулоҳазалари эътиборлидир. Юртбошимиз томонидан асослаб берилган бу тамойил, яъни инсон омилини билим ва тарбия билан уйғун тарзда шакллантириш пировард натижада умумий миқёсда кучли ва ялғи тараққиётни, яъни ижобий маънавои «портлаш эффекти»ни юзага келтириши тўғрисидаги илмий башорати бугунги кунда ўзининг тўла тасдиғини топти.

Президент Ислоом Каримов томонидан асослаб берилган баркамол шахс концепцияси асосида таҳлил этганимизда «инсон капитал» тушунчаси моҳият-эътиборига кўра қуйидаги ижтимоий хусусиятларни ўзида намоён этади:

— замонавий ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг харақатлантирувчи кучи;

— уни ривожлантириш давлат, жамият ва шахснинг ўзидан жиддий саъй-ҳаракат ва харажат талаб этади;

— билим, тажриба, стра-

сабатларининг чуқурлашуви меҳнат бозорига ва ҳодим касбининг сифатига бўлган талабни қучайтириб боради. Зеро, замонавий бозор талаблари иш бажарувчи шахсининг ҳар томонлама ва чуқур билим эгаси бўлишнинг тақозо этади. Билимлар пировард натижада кўрсатилаётган хизмат ёки ишлаб чиқарилаётган махсулот сифатига бевосита таъсир кўрсатади.

Истиқлол йилларида Ўзбекистонда меҳнат салоҳияти ҳам микдор, ҳам сифат кўрсаткичларига кўра Президентимиз томонидан белгилаб берилган мақсадларни тўлиқ амалга оширишга қодир кучга айланди. Чунки ўтган 22 йил мобайнида аҳолининг маънавий-интеллектуал савияси, касбий лаёқат даражаси кескин юксалди. Таъкидлаш жоизки, собиқ шўролар даврида ҳеч қим ўз меҳнати натижасидан манфаатдор эмас эди. Одамлар бирор-бир ишни бажариш асносида ўзларини асосан иш жараёнининг иштирокчиси сифатида ҳис этар, қилган ишларининг натижаси учун ўзларини манфаатдор деб ҳам, масъул деб ҳам англамасдилар. Истиқлол тўғрисида меҳнат ҳодисаси муайян иш фаолият жараёнини таъминловчи воситадан сўнгги пировард натижани қўлга киритишга оғли йўналтирилган омилга айланди.

Мустақиллик шарофати билан эришилган энг муҳим ижтимоий-маънавий ютуқларимиздан бири ҳам меҳнат мазмунининг моҳиятдан ўзгаргани бўлди. Чиндан ҳам, инсон капиталини ривожлантиришда меҳнат омилининг роли беқеъсидир. Яқин ўтмишда одамлар асосан муайян вақт доирасида ишлаш ҳамда иш вақти тезроқ ўтишдан манфаатдор қайфиятда яшар эдилар. Улар

мамлакатимизда билимли, ташаббускор, масъулиятли шахслар меҳнатидан унумли фойдаланилмоқда. Истиқлолга эришилган дастлабки йилларданоқ инсон капиталини ривожлантиришга кенг қамровли ёндашилиб, унинг мазмуни доирасидаги қуйидаги таркибий жиҳатларга алоҳида эътибор қаратилмоқда;

— кишиларнинг меҳнат салоҳияти;

— саломатлик ҳолати;

— интеллектуал даражаси;

— таъкилотчилик, тadbirkorлик салоҳияти;

— маданият-ахлоқий ривожланганлик даражаси;

— ижтимоий ҳамкорлик асосидаги фаолият қўлами;

— ўз-ўзини, ҳодимларни ва ташкилотни бошқариш салоҳияти.

Ҳозир мавжуд илмий адабиётларда инсон капиталининг қиймати жамият қондалари ва қонун талабларига монанд яшовчи шахсни ҳамда замонавий талаблар даражасида ишлай оладиган мутахассисни шакллантириш учун давлат томонидан сарф этилган маблағлар миқдори билан белгиланади, деб қайд этилмоқда.

Таъкидлаш зарурки, инсон капитал эгасидан ажралмайдиган ва ундан бун ҳеч қим тортиб ола олмайдиган мулк саналади. Шу боис бу бойлик жамиятнинг энг ноёб қадрияти, ижтимоий тараққиётнинг бош харақатлантирувчи кучи ҳисобланади. Олдийгина қилиб айтганда, инсон капитал бу ҳар бир кишидаги билим, эгалланган бой касбий тажриба, бунёдкорликка йўналтирилган ижтимоий мўлжал ҳамдир. Инсон капиталини бойитишга йўналтирилган инвестициялар доирасига билим орттириш, касбий малакани ошириш, сало-

ИНСОН КАПИТАЛИНИНГ ТАМАДДУНЛАРГА ТАЪСИРИ

Инсониятнинг яқин уч минг йиллик тарихи, давлатлар ва жамиятларнинг ривожланиш тенденциялари илм-фан, маданиятни юксалтиришга бўлган эътибор даражасига бевосита боғлиқ бўлиб келганини аққол исботлайди. Қадимги Миср, Хитой, Афина ва Рим цивилизациялари, IX—XV асрлардаги Мовароуннахр тамашуни, сўнгги уч асрни ўз ичига олган Ғарбий Европа ва Шимолий Америкадаги тезкор институционал тараққиёт, XX аср ўрталаридан бошлаб қатор Шарқий Осиё мамлакатларидаги баравж ривожланиш тенденциялари, жамият ва одамларнинг билим ва касбий малакаларини мақсадли ривожлантиришга қаратилган харақатлар, ижтимоий эътибор тўғрисидаги бўлганини унутмаслик зарур.

Марказий Осиёда XVI асрдан бошланиб XX асрларгача давом этган чуқур ижтимоий-сиёсий, иқтисодий таназзулнинг негизида билим, маърифатнинг ижтимоий эътибордан қолиб кетганлиги, илм-фанга етарли қадарлидаги фаровонлик ҳамда ривожланишнинг фанга омилилар ётади. Илм-фан ривожига эътиборсизлик инсон салоҳиятини ривожлантиришга миллатимизга ҳо бўлган бой телефонд имкониятларини рўёбга чиқаришда асосий тўсиқ бўлиб келди. Фақат истиқлол ша-рофати билан миллатимиз асл маънавий қаддини тиклашга, дунё халқлари билан баравар ҳамкорлик қилишга, буюк бунёдкорлик ишларига қодир миллат сифатида ўзини тўлиқ намоён этиш бахтига эришди. Бу-

ИНСОН КАПИТАЛИ УЧУН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Инсон капитални учун сарфланадиган инвестициялар қўлами жамиятнинг тараққиёт даражасини, бугунги ва эртасини белгилаб берадиган асосий кўрсаткичдир. Энг самарали ривожлантирувчи инвестициялар таркибида саломатлик ва таълим тизими учун киритиладиган сармоялар инсон қадр-қиммати юксалтиришда ўта муҳим аҳамиятга эгадир.

Америкалик иқтисодчи олим Гери Беккер таълим учун қилинадиган харажат, вақт ҳамда энергия давлат, жамият ва, энг аввало, инсонга энг кўп самара қайта радиган инвестиция эканлиги асослаб берган. У ўзининг «Инсон капитал» китобида таълим омилининг ҳар томонидан катта қизиқиш билан ўрганиш ва ўзлаштирилишига ҳам имконият яратмоқда.

Ҳозирги пайтда кенг жамоатчиликда жаҳон мамлакатларидаги фаровонлик ҳамда ривожланишнинг фанга омилилар ётади. Илм-фан ривожига эътиборсизлик инсон салоҳиятини ривожлантиришга миллатимизга ҳо бўлган бой телефонд имкониятларини рўёбга чиқаришда асосий тўсиқ бўлиб келди. Фақат истиқлол ша-рофати билан миллатимиз асл маънавий қаддини тиклашга, дунё халқлари билан баравар ҳамкорлик қилишга, буюк бунёдкорлик ишларига қодир миллат сифатида ўзини тўлиқ намоён этиш бахтига эришди. Бу-

ИНСОН КАПИТАЛИ УЧУН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

ДУНЁ ЎЗБЕКИСТОН ТАЖРИБАСИНИ ЎРГАНМОҚДА

Мам

«Баркамол авлод» республика болалар ўлкашунослик ва экология маркази ташкил этилганда 8та тўғарак фаолият юритиб, 100дан ортиқ ўқувчи жалб қилинган эди. Бугунги кунда марказда 30га яқин тўғарак ишлаб турган бўлса, тарбияланаётган ўғил-қизлар сони 243 нафарга етди. Хўш, қисқа фурсатда эришилган бундай муваффақиятнинг сири нимада?

— Марказ ташкил этилган дастлабки вақтдан оқшашунослик ва сайёҳлик, табиатунослик, экология ва саломатлик йўналишларида мактабдан ташқари таълим беришнинг илмий-амалий асосларини яратишга киришди. Методик хизмат тизими такомиллаштирилиб, бир қанча ўқув-методик адабиётлар яратилди. Жумладан, «Мактабча таълим муассасасида эколог», «Табиатунослик маслаҳатлар», «Ўқувчи-ёшларнинг баркамол шахс сифатида шаклланишида экологик тарбиянинг

лим мактаблари билан амалга оширилаётган ижодий ҳамкорлик натижасида бу тўғаракларга ўқувчилар янада кенгрок жалб этилмоқда.

«Тоza муҳит — саломатлик гарови», «Сув — ҳаёт манбаи» ва бошқа долзарб мавзуларда соҳа мутахассислари билан учрашувлар баҳс-мунозараларга бой тарзда ўтказилган бўлса, «Табиат кўйида таълим» тамойили асосидаги дарс машғулоти эса тоғ ва тоғдод хулудларида, тарихий обидаларда уюштирилди. Уларда асосий эътибор

муҳаммедовнинг «Мустақиллик осмонида орзуларим рўйи» мавзусидаги ижодий ишлари кўргазмасини ташкил этиш режалаштирилган.

Марказдаги мавжуд ҳолатни таҳлил қилиш ҳамда таълим тизимининг бошқа бўғинлари билан ўрнатилган ҳамкорликни ўрганиш натижаси шуни кўрсатмоқдаки, ўшбу тизимга қўйилган давлат талабларини мунтазам такомиллаштириб бориш, замонавий ўқув дастурлари яратиш, ҳар бир ўқувчини янги авлод дарслик ва ўқув қўлланмалари билан таъминлаш, машғулотларда интерфал шакл ва методлардан оқилона фойдаланиш, тўғаракда бериладиган билимни боланинг кундалик турмушда қўллаи олишига шарт-шароит яратиш, билим сифатини назорат қилиш ва баҳолаш тизимини такомиллаштириш долзарб вазифа ҳисобланади.

Maktabdan tashqari ta'lim

Марказда янги 2013-2014 ўқув йилига тайёргарлик жараёни бошлаб юборилди. Халқ таълими вазирлиги, «Ўзбектуризм» миллий компанияси, «Сен ёлғиз эмассан» болалар жамоатчилик жамғармаси ҳамда «Қамолот» ЁИХ марказий кенгаши билан ҳамкорликда қўшма чора-тадбирлар мажмуи тайёрланмоқда. Унда ижтимоий ҳимояга муҳтож, кам таъминланган оилалар фарзандларидан энг фаол, иқтидорли ўқувчи-ёшларни республикамизнинг тарихий ва диққатга сазовор жойлари бўйлаб бепул саёхатга жалб қилиш режалаштирилган.

— Экскурсиялар учун дастур ишлаб чиқилди, — дейди Лола Эшмурзаева. — Пойтахтимиздаги диққатга сазовор жойлар, тарихий қадимжолар бўйлаб саёхат ўтказиш бўйича Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси билан ҳамкорлик режаси тасдиқланди. Бу саёхатлар ёшларда ватанпарварлик, ўзликини англаш, табиатни асраш тўғрисидаги экологик маданиятни юксалтиришига ишонамиз.

Марказда ўтказилган саволнома таҳлиллари бугунги кун учун аниқ ноъанавий бўлган, бироқ кишидан юксак дид ва маҳоратни талаб қиладиган «Квиллинг», «Декупаж», «Карвинг декорацияси», «Скраббукинг», «Декоратив ўйинчоқлар», «Ландшафт дизайни» каби янгича амалий санъат йўналишига қизиқиш кўпчилигини кўрсатди.

— Бизда кенг омалашмаган бундай ноъанавий санъат турларига фарзандларимизнинг қизиқишини янгилашга ундайди — дейди суҳбатимизни давом эттириб Л. Эшмурзаева. — Чунки замон шуни тақозо этмоқда. Ландшафт дизайни замонавий меъморчиликда биноларга ўзига хос табиий безак беришда қўлланилиб, жонли табиат билан ўйғунлик бахш этади. Хўлиси тўрида табиий тоғу тошлараро митти шаршара ва унинг атрофида ноёб ўсимлик оламини кўрса, ҳар бир кишининг кайфияти кўтарилади. Марказимизда «Карвинг декорацияси» тўғари фаолияти йўлга қўйилди. «Моҳир қўллар» тўғари неғизда ёзги мавсумда «Квиллинг», «Декупаж», «Декоратив ўйинчоқлар» йўналишларини очиб ниятланибди. Улар учун муаллифлик ўқув дастурлари ҳам тайёрланган.

Ёшларни бугунги экологик аҳволдан хабардор этиш, инсон саломатлигига салбий таъсир кўрсатувчи табиий ва ижтимоий-иқтисодий омиллар, соғлом турмуш тарзи, санитария-гигиена ҳақидаги билимларини кенгайтириш давр талаби экан, ёзги мавсумда фаолият кўрсатиши режалаштирилган акциялардан ҳам худди шу мақсад қўзланган. Шунингдек, «Экологик кинозал» ҳамда «Кичик кўриқхона» ташкил этиш бўйича иш бошланди. Амалга оширилаётган бундай тадбирлар бугунги ўқувчининг дид ва эҳтиёжларига мос тушиши шубҳасиз.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЎҚУВ ЙИЛИ ЯҚУНЛАНДИ

ёхуд эришилган ютуқлар ва режалаштирилаётган ишлар хусусида

аҳамияти», «Ижтимоий-экологик вазирнинг соғлом авлодини вояга етказишга таъсири», «Экологик маданият — экологик ҳавфсизликни мустаҳкамлаш асоси» каби қўллаб методик қўлланма ва тавсиялар тайёрланди. Таълим муассасалари билан ҳамкорликда экологик саналарга бағишланган декадалар ўтказиш бўйича услубий тавсиялар ишлаб чиқилиб, умумтаълим фанларини ўқитиш ва дарсдан ташқари машғулотларда фойдаланилмоқда. Юртимиз флора ва фауна оламига оид «Экология алифбоси», умумий ўрта таълим мактаблари учун мўлжалланган «Экология» лугат-маълумотномаси, экологик таълимнинг долзарб муаммолари ва уларнинг ечимига бағишланган «Экологик таълим ва тарбия тизимининг ҳозирги ҳолати ва ривожланиш истиқболлари»га доир таҳлилий қўлланмалар яратилмоқда.

Ўғил-қизларимизни замонавий технологиялардан мақсадли фойдаланишга ўргатиш, шунингдек, уларни турли иллатлар, ғоявий таҳдидлар, оммавий маданият кўринишларининг зарарли таъсиридан ишончли ҳимоя қилиш мақсадида «Ахборот технологиялари» ўқув дастурини тайёрладик, — дейди марказ директори вазифасини бажарувчи Лола Эшмурзаева.

Эришилаётган ютуқлар кўп жиҳатдан муассасада олиб борилаётган ўқув-тарбиявий ишларнинг сифатига боғлиқ. Ўқувчиларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш, бошланғич касбий билимларини бойитиш ва иқтидорларини янада ривожлантириш мақсадида муассасада «Ёш ўлкашунос», «Ёш экскурсовод», «Ёш сайёҳ», «Ёш эколог», «Ёш табиатунослик», «Музейшунослик», «Моҳир қўллар», «Тиқиш-бичиш» тўғараклари ташкил этилган. Юнусобод туманидаги 97, 246, 247, 271 ва 273-умумтаъ-

ўқувчиларнинг бой тарихимиз, археологик ва маданий меросимизга муҳаббатини кучайтириш, жаннатноманд юртимиз табиати ва табиий бойликлари, экология ва атроф-муҳит муҳофазасига оид билимларини янада чуқурлаштиришга қаратилди. Шунингдек, 3 мингга яқин ўлкашунослик, экологик мазмундаги дарслик, ўқув қўлланмалари, услубий тавсияномалар, ҳайвон ва ўсимликларга бағишланган 100дан ортиқ видеофильм ҳамда қўллаб маънавий-маърифий адабиётларни ўз фондига жамлаган ахборот-ресурс маркази фаолият юритмоқда. Бундан ташқари, марказда 64 экспонатдан иборат ўлкашунослик бурчаги ташкил этилди. Бу ерда юртимизнинг мўъжизакор табиати, бетакорр ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини акс эттирувчи, бой тарихимиздан сўзловчи экспонатларни мунтазам қўпайтириб бориш мақсад қилинган.

Жорий ўқув йилидаги натижалар қувонарли, «Моҳир қўллар» тўғари аъзоси Нигина Тўраеванинг Ўзбекистон Экологик ҳаракати томонидан ўтказилган «Энг яхши мактаб экологик лойиҳаси» танловида «Табиий биоэко-тизмни қайта тиклаш ва сақлаш» номинацияси бўйича 2-ўринни эгаллагани, «Ёш табиатунос» тўғари аъзоси Отабек Эргашев томонидан «Сувга ташна сайёра» экологик ўқув лойиҳаси доирасида «Дунё экологлар нигихида» деворий газетаси тайёрлангани шулар жумласидан. Бугунги кунда Отабек «Сув муаммоси» илмий-экологик дастури бўйича илмий изланиш олиб бормоқда. Марказ томонидан Мустақиллигимизнинг 22 йиллигига бағишлаб ўтказилган «Ватан келажаги учун менинг ҳиссам» мавзусидаги расмлар танлови ғолиби, «Ёш мусавир» тўғари аъзоси Шаҳзод Турсун-

— Халқ таълими вазирлигининг «Мактабдан ташқари таълимга қўйилган давлат талабларини тасдиқлаш тўғрисида»ги 69-сонли буйруғи асосида, ўқувчилар билими сифатини баҳолашда оғзаки (савол-жавоб, ҳикоя қилиб бериш, тасвирлаб бериш), ёзма (диктант, баён, иншо, реферат, тест) ҳамда амалий назорат турларидан самарали фойдаланамиз, — дейди марказ директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари Хайридин Бойиров. — Ҳар чорак якунида ўқувчилар учун бир марта назорат иши ўтказилди ва натижалар(чоралик баҳо)ни машғулот журналига қайд этиб борамиз. Назорат материаллари услубчилар ва тўғарак раҳбарлари томонидан тайёрланди.

Жорий ўқув йилида ички назорат шаклида тўғарак аъзолари эгаллаган билим, қўнимка ва малака оғзаки, ёзма, тест синовлари ва амалий иш натижалари асосида аниқланиб, мониторинг олиб борилди. Йиллик баҳолар чоралик (тўрта чоракда олинган) баҳолар асосида аниқланди ва машғулотлар журналига қайд этиб қўйилди.

Таҳлилларга кўра, ўртача ўзлаштириш кўрсаткичи 76,2 фоизни ташкил этган. Ўқув йили якуни бўйича тўғарак аъзолари билимлари сифатининг давлат талабларига мослиги услубий кенгашда муҳокама қилиниб, навбатдаги ишлар белгилана олинди. Ўзлаштирилиши қийин бўлган мавзулар бўйича методик тавсиялар ишлаб чиқилди.

Марказда тўғарак раҳбарларининг касбий маҳоратини ошириш ҳамда уларда янгича дунёқарашни шакллантириш мақсадида ишчи гуруҳи шакллантирилган. Ўшбу гуруҳ таълим бериш методикаларини такомиллаштириш, педагогик маҳорат мактабларининг яхлит тизимини яратишга киришган.

Ko'rgazma

УСТОЗ ВА ШОГИРДЛАР ТУҲФАСИ

Ўзбекистон Бадий академияси кўргазмалар залида таниқли расм, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Рустам Худойберганов педагогик фаолиятининг 20 йиллиги муносабати билан ташкил этилган кўргазма мураббийнинг ўзига хос иш услуби, шогирдларига эътибор ва меҳрининг кўриниши сифатида кўпчиликда илиқ таассурот қолдирди.

— Шогирдларимнинг истеъдодини уларнинг ўзигагина хос нозик қирралар, йўналишларни илган ҳолда тарбиялашга ҳаракат қиламан, — дейди расм Рустам Худойберганов. — Бу эса уларда камтарлик ҳислатини пайдо қилиш билан бирга янада завқ билан ишлашга туртки бўлади.

Дарҳақиқат шогирдларидан Алишер Алиқулловнинг акаде-

мик рангтасвир имкониятларида унумли фойдаланган ҳолда тарихий жанрда ажойиб асарлар яратиб, Ўзбекистон санъат арбоби даражасига етиши, Алишер Хамдамовнинг реалистик манерадаги манзаралар мавзусига дадил қўл ураётгани, Екатерина Ляпина, Анастасия Никитинанинг авангард усулидаги ишларида ранг ва композиция устозининг шогирдлар қобилиятига ало-

ҳида эътибор қаратаётгани махсулидир.

Кўргазмаларга назар ташлар экансиз, Рустам Худойбергановнинг яна бир эътиқодига гувоҳ бўласиз: тадбир устоз фаолияти билан боғлиқ асарларнинг аксарияти шогирдлар ижодининг махсули!

Мураббийнинг томошабинлар эътиборини тортиб, кўпчиликини атрофига чорлаган «Мактуб», «Афросиёба баҳор», «Кўприк» сингари асарлари эса шогирдларнинг ўйлаб ишлари ичра гўёки бир мактаб, сабоқ мисол устоз маҳоратидан далolat берганча ажралиб турарди.

Ойбуви ОЧИЛОВА
Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат.

Илгарилари қишлоқ ва шаҳар боғчаси ёҳуд мактаби деган тушунчалар бир-биридан тубдан фарқ қилган. Мустақиллик йиллари олиб борилган ислохотлар натижасида мавжуд тафовутларга барҳам берилиб, таълим-тарбия муассасаларида намунали шарт-шароитлар яратилмоқда. Бу эса ўз самарасини бериб, илгор мактабгача таълим муассасаларининг ота-оналар орасида мавқеи ошди.

Эришилган ҳар бир ютуқ замирида тинимсиз меҳнат, мисқоллаб йиғилган тажриба ва янгиликка интилишдек ташаббускорлик ётади. Келинг, сўзимиз исботи сифатида шундай йўлни босиб ўтган Тошкент вилояти Зангиота туманида жойлашган бўлса-да, шаҳар боғчасидан қолшимайдиган 39-мактабгача таълим муассасаси фаолиятига назар соламиз.

НЕГА АЙНАН ШУ БОҒЧА?

Аввало, ота-оналар нега айнан шу муассасани қора тортиб келишининг сирини билгимиз келди. Бош сабаб улар билан самимий ҳамкорлик йўлга қўйилгани экан. Боғчада ҳар ой байрам тал-

бири, эртаклик ёки очик машғулотлар ташкил қилиниб, ота-оналар тақлиф этилади. Табиийки, улар кичкинтойининг нималарни ўрганаётганига гувоҳ бўлади. Талбир якунида эса гуруҳлардаги шариоит билан танишилади. Ҳар бир ота-онадан анкета-сўровнома тўлдириш сўралди. Келинг, сиз ҳам ўтган ойда тўлдирилган сўровнома-лардан бири билан танишинг. Унда фарзанди ўрта гуруҳда тарбияланганидан Нилуфар Қиличова «Боғчада яна қандай ишлар амалга оширилишини хоҳлайсиз?» деган саволга «Ўғлим ҳар куни боғчада янги нарса ўрганаётган. Тарбиячи Динара Юнусова бола билан бизнинг ҳам ҳар куни шуғулланишимизни талаб қилади. Очиги кимдир шу тариха ундаб турмас, фарзандларимизга атайлаб вақт ажратмас эканмиз. Боғча ходимлари ана шу қатъий тартибни сусайтирмасин», дея жавоб берган. Яна бир анкетада «Машғулотлар жараёнига қандай янгиликлар киритилишини хоҳлайсиз?» саволига Гулчехра Мирзаева «Болаларимизга инглиз тили ўргатилса», дея жавоб берган. Гулсина Мударисова эса «Боғча ва гуруҳлардаги қандай ўзгаришларни сездингиз, улар сизга ёқдими ёки шахсий муносабат ва фикрларингизни билдингиз» бандига «Гуруҳдаги баҳор фаслининг ўзгарган фони жуда ёқди. Кайфият бурчагининг яратилгани қизимга ҳам жуда яхши таъсир қилди. Айниқса, деворга ёпиштирилган универсал кўргазмали қуроллар янгилик бўлибди», дебди.

ТАРБИЯЧИ ЭПЛИ БЎЛСА...

БОЛА ФИКРЛАЙДИ, ХУЛОСА ЧИҚАРАДИ

Билдирилган муносабатлардан энг охиригиси эътиборимизни тортиди. Ҳўш, ота-оналар эътирофига сазовор бўлган дидактик янгилик қандай экан? Ана шу саволга жавоб топиш учун катта гуруҳ хонасига разм соламиз. Ўнг томонда «Сехрли дарахт» яшнаб турибди. Остидаги қутига эса мевалар, яшил, сарғиш, қизил барглр, ҳар хил кушлар... Тарбиячи Шохиста Ниёзова атроф-олам билан таништириш машғулотини ўтаётди, кўргазмадан қўйидагича фойдаланди.

— Болалар, ҳозир ўлкамизда қайси фасл? Унда дарахтлар нима қилади? Барглрнинг ранги қандай бўлади? Инглиз тилида apple деб аталган мевани дарахт шохига ёпиштиринг. Юртимизга қандай кушлар учиб келишини биласизми? — дея қатор топишиқларни берди. Тарбияланувчилар эса саволларга қуруққина қилиб ёки ўйланиб жавоб бермасдан, дарахт гулларини, яшил барглрларини ва олма мевасини, кушларни керакли жойларга ёпиштирди. Машғулотнинг мустақамлаш қисмида эса орқасига шарт ва саволлар ёзилган капалаклар дарахтга келиб қўнди. Болажонлар улардан бирини олди. Тарбиячи капалак қанотида келтирилган эртанги ўқиди. Афсуски, эртак тугалланмаган экан. Шунда болаларнинг ўзи ижод қилишга тушиб кетишди. Тарбияланувчиларнинг бир-бирини такрорламайдиган фикрлари жамланиб, яхлит асар яратилди. Шундан

сўнг болалар иккинчи қутига эртак қаҳрамонларини олиб, «Сехрли дарахт» атрофидаги гулзорга ўрнатишди. Шу тариха қизиқарли машғулот якунланди. Шохиста Ниёзова кўргазмали воситани шундай изоҳлади:

— Бола билан шуғулланишнинг ҳам осон, ҳам қийин томонлари бор. Қийинчилиги боланинг тилини тоғмасангиз, гапларингизга ишонтиролмасангиз, барча ҳаракатларингиз бекор ке-

тади. Агар бола эшитатган маълумотини амалда бажариб кўрса, деталарни қўлида ушлаб, ҳис қилса сенсор қобилияти шаклланади. Ушбу универсал дидактик восита сенсор тарбиялашнинг энг оптимал шакли ҳисобланади. Ундан самарали фойдаланиш тарбиячининг ижодкорлигига боғлиқ. Ҳатто бошқа вилоятдаги ҳамкасбларимиз ҳам иш услубимизга қизиқиб, боғчамизга келишяпти.

Катта тайёрлов гуруҳи деворларига эса кўча, йўл белгилари, машиналар, уйлар тахталар паннода сўхб эттирилган. Кўп марталик олинб-қўйилган деталарни керакли жойга ёпиштириш орқали болалар йўл ҳаракати қоидалари билан танишяётган экан. Пиёдалар ва автомобиллар ҳаракатини катталардек тўғри баҳолаётгани бежиз эмас. Чунки улар ҳар бир қоидаани амалиётда қўллаб, тушунча ҳосил қилишяпти. Шу ўринда нутқ ўстириш бўйича ҳам сўхб қуриш мақсадини кўзлаб тарбиячи бир қўлида ҳассаси, иккинчисида эса юки бор қариянинг макетини йўл ўртасига жойлаштириб-да, ёнига ёш йигит макетини ёпиштирди ва «Мен тўғри қилишми?» дея болаларга юзланди. Тарбияланувчилар эса шунчаки «йўқ» деган жавоб билан қиёяланмай, тўғри вазиятларни паннода тасвирлашди. Мутахассис болаларни фикрлашга, хулоса чиқаришга ундаётган ушбу кўргазмадан барча машғулотларда фойдаланаётганини таъкидлади.

ИКТИДОР КУРТАГИНИ ИЛФАБ...

«Болажон» таянч дастурида мактабга тайёрлов гуруҳи болаларига мусиқий тушунчалар берилаётганда опера билан таништирилиши белгиланган. Ҳеч бир боғчада опера ҳақида билалган болаларни ўргатмаганин учунми, ҳар қал «Болажон»даги ана шу қайдаларга кўзим тушганида бу маълумотлар тарбияланувчиларга оғирлиқ қилса керак, деган ҳаёлга борардим. Бугун мазкур муассасанинг ўқув йили охирида

Мактабгача та'лим

учирма бўладиган болалари «Зумрад ва Қиммат» эртагини опера тарзида ижро этишганида ҳаёлларимнинг асосиз эканига иқдор бўлдим. Биргина мен эмас, вилоят миқёсидаги мактабгача таълим муассасалари мудирилари, мусиқа раҳбарлари ва «Мактабгача таълим ёшидаги мусиқага истисодли болалар билан ишлаш» мавзу-

Ҳақиқатан ҳам, ишнинг тўғри ташкил этилгани, маънавли кадрлар салоҳиятидан унумли фойдаланиб, ёш тарбиячиларга кўмак берилаётганини четдан кузатиб ҳам сезиш мумкин.

— Боғчамиздаги дидактик воситаларнинг кўпини тарбиячиларимиз яратган, — дейди муассаса мудираси Гулчехра Ёқубова. — Ирода Ғозиеваннинг расомлик қобилияти кўргазмали қуролларни тайёрлашимизда қўл келаяпти. Машғулотларни ҳам худди тасвирий санъат галереясида ўтгандек олиб боради. Шунинг учун гуруҳда расм чизишни ёқтирмайдиган боланинг ўзи йўқ. Тарбияланувчилар яратган асарлари билан турли танлов ва кўргазмаларда муваффа-

сидаги амалий семинарга йиғилганларнинг барчаси намойиш этилган тажрибага қизиқиш билдиришди. Шу кунни ушбу МТМда 35 йилдан бери мусиқа раҳбари бўлиб ишлаб келатган Шоҳида Камоловага ҳар томондан саволлар ёниди: «Бундан қандай уқдаладингиз? «Қанча вақтда ўргатдингиз?» каби сўровларга жавоб берган мутахассисни биз ҳам саволга тутдик.

— Янги келган ҳар бир болага алоҳида назар билан қарайман. Аввал эшитиш қобилиятини синайман, сўнгга овоз ва ижросини йўналтираман. Агар болада мусиқага ҳайрихоҳликни сезсам, машғулотлар тутагач, улар билан яккама-якка шуғулланаман. Қобилияти сайқалланган тарбияланувчиларим умумтаълим мактабларига чиқиш билан бирга, мусиқа мактабларининг бирор йўналишини танлашади.

Бугунги анжуманга болалигида Шоҳида Камолова қўлида тарбия топган Мафтуна Ҳайитбоева, Фотима Тўхтиева ҳам келган экан. Улар дутор ва пианинода ижро этган мусиқий асарлари орқали илк устозларининг меҳнатлари самарасини намойиш этишди. Мутахассислар боланинг ўқунган қизиқишини боғчаданок илгаш, ривожлантириш ва йўналтириш мўҳим, деган хулосага келишди. Муассасанинг иш тажрибасини вилоят миқёсида оммалаштиришга келишилди.

Боғчада соғлом рақобат мўҳити яратилганининг натижаси бу, дея таъкидлади кузатувчи-экспертлар.

қиятли қатнашиб келаяпти. Янада кизгинроқ иш ташкил этиш учун тарбиячи ва гуруҳлар ўртасида турли мусобақалар уюштириб, энг яхшиларни тақдирлаш усулини ҳам йўлга қўйдик. «Муассасамизни эрталар ва гуллар масканига айлантирайлик» шиори остида мусобақа эълон қилдик. Бу жуда яхши натижа берди ва ўйинчоқлар сони кўпайди. Гуруҳ хоналари, ётоқхона ва ошхоналар, ўйин ҳудудлари бойитилиб, болаларни ривожлантириш, соғломлаштиришга хизмат қиладиган жиҳозлар қўйилди. Ёзги айвончалар, ўйин ва спорт майдонлари ҳам қўл меҳнати намуналари билан бойитилиши натижасида болалар учун қўлай мўҳит яратилмоқда.

Муассасада «Ижодий устахона» фаолияти йўлга қўйилгани ҳам айтиш мумкин бўлибди. Устахонада тарбиячилар ўз гоёлари макетини, эрталарни саҳналаштириш учун қўғирчоқлар ҳамда юмшоқ ўйинчоқлар ясайдилар. МТМ фаолияти билан танишиш асосида «Тарбиячи эпли бўлсин экан...» деган хулосага келдик. Тарбияланувчиларни ҳудуддаги мактаблар талабнамо асосида ўқинишга чақирини, тарбиячиларининг бой тажрибасини эса бошқа боғчалардан келиб ўрганишлари бежиз эмас. Ана шундай ташаббускорлик қанот боғлаб, республикамиздаги барча МТМларга кириб бориши тарафдоримиз.

Насиба ЭРХОНОВА,
Ma'rifat мухбири

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ
олган суратлар.

Йирик компанияларнинг реклама харажатларидан қочмаслигининг сабаби нимада? Маҳсулотнинг сотилишига қаратилган бу харажатлар замирида улкан ларомат олиш баробарида, аудиторияга таъсир ўтказиш мақсади ҳам ётади. Албатта, шу орқали корхона, ташкилот ва фирмалар кўзланган мақсадга маълум маънода эришади. Харж этилган маблағ эса бир неча баробар ортиги билан қопланади.

Реклама инглизча «reclamare» — сўздан олинган бўлиб, «исботлаб гапирмоқ, овозини қўйиб

нинг йирик-йирик анжуманлари ташкил этилиб, унда нафақат эркаклар, балки уларнинг турмуш ўртоқлари ҳам иштирок этарди. Мана шундай анжуманга таклиф этилган Коко имкониятни қўлдан бой бермайди...

Анжуман бошланишидан бироз илгарироқ залга кириб келган хонимнинг одми кийимига назар ташлаган аристократлар унинг қўлидаги шишачага жиддий эътибор беришмайди. Коко зал ўртасига келиб бирдан қоқилиб, қўлидаги шишани тушириб юборади ва у чил-чил синади. Шунда атрофга аллақандай муаттар ҳид тарала бошлайди. Кўпчилик бу ҳид Коко синдирган шишачадан тарала-

нишларга эҳтиёж қолмаяпти ва бемор тўғридан-тўғри фармацевт билан мулоқотга киришмаяпти. Бу эса рекламанинг аҳамиятини, кишиларнинг унга бўлган муносабатини яққолроқ тасаввур этиш имконини беради.

Бугунги кунда турли усуллар орқали тарғиб қилинаётган рекламаларга назар ташласак, уларнинг катта қисми ёшлар ва болаларбоп эканлигига гувоҳ бўламиз. Рекламаларнинг асосий «қахрамон»лари айнан болалар ижросида талқин этилаётгани ҳам яққол намоён бўлмоқда.

Тадқиқотчиларнинг фикрича, рекламалардан энг кўп таъсирланадиганлар, бу — болалар аудиторияси ҳисоб-

этиш шартларига кўра истеъмолчиларни жалбитадиган ноаниқ ёки ёлгон маълумотлар реклама воситасида тарқатилишининг олдини олиш кўрсатиб ўтилган. Бундан ташқари, қонуний, ишончли, аниқ маълумотлар, истеъмолчига ҳам моддий, ҳам маънавий зарар етказмайдиган шакллар ва воситалардан фойдаланиш рекламага доир асосий талаб эканлиги таъкидланган.

Ушбу қонуннинг 7-моддасига мувофиқ, болаларни маҳсулот олишга ёки реклама қилинаётган маҳсулотни олишни илтимос қилиб, учинчи шахсларга мурожаат этишга даъват қилувчи рекламаларга оид чекловлар белгиланган бўлиши керак.

Sharh

пешлавҳалар бўлиб, асосан йирик компанияларнинг маҳсулотлари намойиш этилади. Уларни кўпинча пойга трассалари ва серкатнов йўлларда учратиш мумкин.

Суперсайтлар — маҳсулот ўрнатилган 12x5 метр атрофидаги реклама пешлавҳалари. Улардан асосан маҳсулот ишлаб чиқарувчи корхоналар фойдаланиб ўз маҳсулотларини тўлалигича, икки-чикиригача намойиш этади. Масалан, автомобиль ва унинг эҳтиёт қисмлари, шина ва безаклари кичик деталларига келтириб ўтилади.

Ситилайт (инг. citylight) — шаҳарларда пиёдалар

«КЕП ҚОЛИНГ, ОП ҚОЛИНГ...»

биз ҳозирда «реклама» дея айтаётган сўз маъноси аслида шу хитобни англатади

бақирмоқ» сингари маъноларни билдиради. Шу маънода, реклама маҳсулотнинг ёйилишига йўналтирилган, инсонларнинг эътиборини жалб этиш мақсадида ўйлаб топилган ва асосий эътибор товар ёки хизматнинг сифатига эмас, балки унинг бозорда туриб қолишининг олдини олишга қаратилган фаолият туридир. Мутахассислар рекламанинг муҳим хусусиятлари ҳақида тўхталиб, бунда аввало маҳсулот ва товарнинг кўриниши бирламчи аҳамият касб этишини таъкидлашади.

Газетада биринчи реклама 1704 йили «Бостон Ньюслеттер»да чоп этилган. Кейинчалик газетанинг бу усули бутун мамлакат бўйлаб оммалашади ва ҳатто ҳукуматга тегишли ахборотларнинг босма нашрларда эълон қилиниши ҳам жадаллашади.

Бугунги кунда дунёда кенг тарқалган реклама агентликларининг илк кўриниши 1841 йили Филадельфияда иш бошлаган. 1985 йили телерекламаларга спортчиларни жалб этган компания маблағлари янада ортди ва дунёнинг машҳур кишилари унинг миқдори кўпайишига ҳисса қўшди.

Товар таклиф қилувчи маҳсулотнинг тез сотилиши учун ҳар бир ҳаракатини пухта ўйлаб амалга оширади. Ундан келадиган фойдани ҳисобга олиб, мақсадга эришиш учун олдиндан ўйланган режаларини ишлаб чиқади. Бунга атир-упа, матолар қироличаси Коко Шанел фаолиятида ҳам кузатиш мумкин. Уша даврда Францияда аристократлар-

ётганини пайқагач, ундан атирининг нимадан тайёрланганини, қачон сотувга чиқарилиши ҳақида сўрашади ва ҳатто шу ернинг ўзида маҳсулот буюртмалар ҳам беришади.

Кейинчалик Коко Шанел ўз мақсади йўлида бу «реклама» атайин уюштирилгани ва маҳсулотнинг табиийлигини «тасодифий йиқилиш» орқали намойиш этиш тўғрилигини, бу эса

ланар экан. Уларнинг ушбу «қахрамон»лар сингари ҳаракатланиши айнан рекламанинг психологик таъсири натижасидир. Болаларнинг энг катта таъсир кучига эгаллигини билган реклама берувчилар бундан унумли фойдаланиб, миллионлаб маблағ сарфлашни қанда қилмаяпти. Болаларга мўлжалланган товар ва хизматлар рекламасида уларнинг иштирок этиши

Айни пайтда рекламаларнинг аксарият қисмини дори воситаларига оид рекламалар ташкил этади. Албатта, уларнинг номи, қайси фирмада ишлаб чиқарилгани ундан фойдаланиш ҳақидаги маълумотлар рекламалардан албатта ўрин олиши шарт. Дори воситаларининг рекламасида ҳам кўплаб чекловлар борки, бу уларнинг одамлар саломатлигига салбий таъсирининг олдини олишга қаратилган. Уларга таркибда гиёҳванд ва психотроп моддалар ҳамда тиббиётда қўлланиши мумкин бўлмаган дорилар ва дори воситалари қиради.

Айни пайтда кўча рекламалари ҳам тез оммалашаяпти. Бу турдаги рекламаларнинг қўлай жиҳати шундаки, маҳсулот аксарият ҳолларда суратлар орқали инсонларга намойиш этилади. Улар сирасига тролл, билборд ва суперсайт сингари реклама турларини киритиш мумкин. Номланишидан ҳам маълумки, бу турдаги рекламалар замонавий кўринишда бўлиб, улар орқали инсонлар янги товар ёки хизмат турлари ҳақидаги маълумотлардан бохабар бўлади.

Жумладан, троллар бугунги кунда кенг тарқалган замонавий рекламалар сифатида эътироф этилаётипти. Маълум масофа оралиғига жойлаштирилган иккита бир хил кетма-кетлик — перпендикуляр ёки вертикал ҳолатда жойлаштирилган маҳсулотлар рекламаси истеъмолчи кўз ўнгига навбатма-навбат намоён бўлади.

Билбордлар реклама плакатлари учун маҳсу-

муваффақиятининг асосий омил бўлганини таъкидлаган.

Бугунги кунда рекламалар шундай таъсирчан кучга эга бўлдики, натижада кишилар реклама қилинган маҳсулотни сотиб олиш учун, аввало, мутахассисга эмас, балки бевосита маҳсулотга мурожаат қилишмоқда. Мисол учун, илгари бирор дорини харид қилмоқчи бўлган киши шифокорга юзланар, тавсия асосида уни сотиб оларди. Эндликда эса бу каби ури-

фирма ва корхоналар даромадларининг кескин ошишига олиб келмоқда.

Мамлакатимизда ҳам реклама саноати жадаллик билан ривожланыпти. Бу боралда 1998 йил 25 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг «Реклама тўғрисида»ги қонуни реклама тайёрлаш ва тарқатиш муносабатларида алоҳида аҳамият касб этмоқда. Ушбу меъёрий ҳужжатда маҳсулотнинг харақтери, тайёрлаш усули ва жойи, уни ҳаётга таъбиқ

йўлакларининг одамлар нигоҳи кўп тушадиган ва безаклар тушириб ишланган жойда ўрнатилган рекламалар. Рекламанинг бу тури нисбатан камхаражатлиги билан аҳамиятли. Одатда ситилайтларда уй-жой сотувчилари, ижарага машина ёки уй-жой берувчилар, йўқотган буюмларини қидираётганларнинг маълумотлари осялади.

Брандмауэр — корхона ва ташкилотлар биносининг пештоқига осилган йирик плакат ёки лавҳалар. Унда шу корхонанинг ишлаб чиқарилган маҳсулотлари ёки кўрсатилувчи хизмат турлари реклама қилинади.

Стритлайн ва бизнес-карталар ҳам бугунги кунда реклама бозоридан муҳим ўрин эгаллаган. Улар одамлар кўп тўпланадиган жойлар — савдо марказлари, кинотеатр ва чакана савдо масканларида кенг қўлланилади.

Мухтасар қилиб айтганда, рекламалар бугунги кунда ахборот бериш воситаси ҳамдир. Демак, ҳар бир рекламага ҳолис ёндашиш ҳаридор ва корхона фаолиятининг ўсишига олиб келади ва ҳар икки томон манфаатларининг ижобий ечим топишига кўмаклашади.

Олим ЖУМАБОВ тайёрлади.

ФАСТ-ФУД — ОРТИҚЧА КАЛОРИЯ МАНБАИ

Америкалик олимлар фикрига кўра, фаст-фудни хуш кўрувчилар унинг калориясига унчалик ҳам эътибор беравермайдилар. Бу борадаги тадқиқот натижалари «Британия тиббиёт янгилликлари» («British Medical Journal») журналида chop этилди.

2010 йилдан буён АҚШ қонунчилигида 20 кишидан зиёд ўринга мўлжалланган тармоқ кафелари таомномасида овқатларнинг калорияси кўрсатилиши шарт қилиб белгиланган.

Тадқиқотчилар дастлаб 89та кафе таомномасида кўрсатилган таомлар калориясини ўрганиб чиқишди. Шундан сўнг изланиш олиб бориш мақсадида ушбу ошхоналарда таомномадаги калория кўрсаткичлари мижозларга атайин тақдим этилмади.

Тадқиқотчилар иштирокчиларни 18 ёшдан катталар (1877 нафар), ўсимлар (1178) ва болалар (330)дан иборат уч гуруҳга ажратди. Катта ёшли фаст-фуд ихлосмандларининг 65 фоизи ортиқча вазига эга бўлса, ёшларнинг 34 фоизи, болаларнинг эса 57 фоизиди турли даражада семизлик кузатилган. Олимлар мижозлар истеъмол қилган калория микдорини аниқлаш мақсадида таом учун тўланган чекларни ҳам ўрганишди. Уларнинг тўртдан бир қисмигина менюдаги таомнинг калориясига эътибор қаратишини таъкидлаган бўлса, 5 фоизигина таом қувватига қараб танлашини билдирган.

Кафеларда бир марталик буюртма таом калорияси катталар учун ўртача 836, ўсимлар учун 756, болалар учун 733ни ташкил этди. Биринчи гуруҳ иштирокчилари таом танлашда белгиланган меъёрдан 175 калорияга адашган, ўсимларда эса бу кўрсаткич 259 калорияни ташкил этди.

АВТОТРАССА ХАСТАЛИК ХАВФИНИ ОШИРАДИ

Массачусетс тиббиёт маркази тадқиқотчиларининг хулосасига кўра, йирик автотрассаларга яқин ҳудудларда яшовчи ҳомилдор аёлларнинг фарзандларида уч ёшга қадар ўткир респиратор вирусли касалликларга чалиниш эҳтимоли юқори бўлар экан.

Улар Массачусетс штатида 1999—2002 йиллар давомида 1,2 мингдан зиёд ҳомилдор аёллар ҳақидаги маълумотларни ўрганиб чиқишди.

Федерал трассалар билан яшаш ҳудуди ўртасидаги масофа компьютер графикаси ёрдамида ҳисоблаб чиқилиб, уч ёшгача бўлган болаларда кузатилган пневмония, бронхит, ўткир респиратор вирусли инфекция сингари касалликлар ҳақидаги маълумотлар билан солиштирилди. Тадқиқот давомида бола жинси ва вазни, онасининг маълумоти, оила даромади, ҳомилдорлик вақтида тамаки маҳсулотларини қабул қилганлик, бола озуқаси сингари унинг яшаш шароити ва мавсумий омилларга ҳам эътибор қаратилди.

Барча қатнашчиларнинг 6,4 фоизи автотрассалардан 100 метрдан кам, 6,5 фоизи 100дан 200 метргача, 33,7 фоизи 200 метрдан бир километргача масофада истиқомат қилган бўлса, 53,4 фоизи яна ҳам узоқроқда яшаган.

Уч йил мобайнида 678 нафар болада (53,3 фоиз) камида бир марта респиратор хасталик кузатилган. Ҳомилдорлик даврида катта йўлларга 100 метрдан яқин масофада яшаган она ва болада бoshқаларга нисбатан 1,7 баробар кўпроқ касалликларга чалиниши қайд этилган. 100—200 метр масофа оралигида эса бу кўрсаткич 1,5 баробарни ташкил этди.

КУЁШ ЧОЙНАГИ САЁХАТДА ФОЙДАЛИ ҲАМРОҲ

Куёшли кунда табиат кўйнига саёхатга чиққанингизда энди гулхан ёқмасдан ҳам чой қайнатишингиз мумкин. Бунинг учун сизга ташқи кўриниши оддийгина термосни эслатувчи «Solar Kettle» («Куёш чойнаги») ёрдам беради.

«Solar Kettle» — вакуумга асосланган иссиқлик трубага эга куёш коллектори бўлиб, куёш нурлари орқали сувни қайнатишга мўлжалланган. Мазкур антика чойнак ихтироچиси Жеймс Бентам уни олиб юриш ва фойдаланиш учун қулай тарзда истеъмолчиларга тақдим этди. Икки ташқи нур йиғувчи мослама ҳеч қандай электр манбага уланмасдан етарли микдорда энергия йиғиб, сувни қайнатиб беради. Ички коллектор таглиги эса «кумфон»нинг энергиясини максимал даражада қабул қилиши учун қулай тарзда жойлаштирилган. Чойнакдаги термометр унинг ичидаги сув ҳароратини кўрсатиб туради.

Чойнак ичидаги сув қанчалик қайноқ бўлса ҳам, унинг сирти муздек қолса ҳам бўлади. Шунингдек, қурилмадан термос ҳамда сувни зарарли моддалардан тозаловчи ёки денгиз сувини чўчкаштириб берувчи восита сифатида ҳам фойдаланиш мумкин.

«Solar Kettle»нинг вазни 1,2 килограмм бўлиб, сув сигими 500 миллилитрни ташкил этади. Ундаги сувни қайнатиш учун сизга бир соат атрофида вақт талаб этилади (бу муддат сувнинг дастлабки ҳарорати, об-ҳаво ва бошқа шароитларга боғлиқ).

ЎСИМЛИКЛАР «ҚЎШНИ»ЛАРИНИ ТИНГЛАШАДИ(МИ?)

Фанга маълумки, ўсимликлар кимёвий усуллар орқали ўзаро маълумот алмашишлари мумкин. Фарбий Австралия университети олимлари томонидан ўтказилган сўнгги тадқиқотлар натижаси шунки кўрсатмоқдаки, улар акустик сигналлар ёрдамида атрофдаги ўсимликларнинг қай даражада «яхши» ёки «ёмон» кўшни эканини аниқлаш мумкин экан.

Мутахассисларнинг «BMC Ecology» журналида ёзишича, қаламбир райхонлар атрофида ўзини эркин ҳис қилиб, барқ уриб ўсган. Ҳеч қандай хид ва ёруғлик ўтказмайдиган ҳолда бир-бирига яқин жойлаштирилганда ҳам, «қўшни»нинг ўсишида ижобий ҳолат сақланиб қолган. Шу боис олимлар ўсимликлар таратаётган акустик тебранишлар бунга сабаб бўлиши мумкин, деган ғояни илгари суришди.

Уларнинг фикрича, овозли сигнал тизими кимёвий усулда бошқа ўсимликларнинг қабул қилувчи рецепторлари учун мос бўлган ахборот-молекуларни тарқатишдан кўра қамроқ ресурс сарфини талаб қилади. Бироқ мазкур ғояни илмий жиҳатдан асослаш учун бошқа ўсимликлар устида ҳам қатор тажрибалар ўтказиш зарурлиги таъкидланмоқда.

Мохира МҲМИНОВА тайёрлади.

Калифорния штатининг Санта-Барбара шаҳри яқинида содир бўлган ўрмон ёнғини туфайли мингдан зиёд аҳоли эвакуация қилинди, ўт ўчириш ишларига ёнғин хавфсизлиги ходимлари билан бир қаторда, тўрт самолёт ва икки вертолёт ҳам сафарбар этилди.

Индонезиянинг Кави сузиш ҳавзасида тўсатдан пайдо бўлган қучли оқим сабаб унда чўмилаётган ўн ўспириннинг тўққиз нафари бедарак йўқолган, дея хабар тарқатилди.

Мьянмада автобуснинг техник носозлик туфайли кўприкдан дарёга қулаб тушиши натижасида 11 киши ҳалок бўлган ва 16 йўловчи жароҳатланган, дея хабар беради «The Australian» нашри.

АҚШнинг Техас штатида 23 ёшли Шимолий Каролиналик собиқ ҳарбий томонидан йўловчиларга қарата ўқ узилиши оқибатида 2 киши ҳалок бўлган, 5 фуқаро, жумладан, маҳаллий ҳуқуқ-тартибот органи ходими оғир тан жароҳати олган.

«Forbes» журнали томонидан тузиб чиқилган рўйхатга кўра, хот-дог сотувчиси, жонли «маникен»лик, музқаймоқ дегустаторлиги ҳамда савдо бўйича шахсий ассистентлик АҚШдаги энг ноодатий ва сердаромад касблар орасидан ўрин эгаллади.

Самолёт парвозга қўтарилгандан сўнг 10 дақиқа ўтиб унинг қўшимча туйнугидан тушиб қолишга уринган ва маҳаллий йўловчилар ҳамда экипаж аъзолари томонидан ушлаб қолingan АҚШнинг Аризона штатида яшовчи Александр Майкл Эррейр Орегон штати ҳуқуқ-тартибот органи ходимларига топширилди.

«Save the Children» халқаро ташкилоти мутахассисларининг ҳисоб-китобларига кўра, 2030 йилга келиб бир ёшгача бўлган болаларнинг тўйиб овқатланмаслиги сабабли уларнинг билим олиши билан боғлиқ муаммоларни бартараф этиш ишлари жаҳон иқтисодиётига 125 миллиард доллар миқдоридан зарар етказиши мумкин.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети ректорати, жамоат ташкилотлари ва Ўзбек тили ва адабиёти факультети жамоаси «Умумий тилшunosли» кафедраси доценти, университет илмий кенгаши котиби Зиқирилла Мирхолиқовга онаси

Пошшахон ая КАРИМОВАнинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

МАКТАБДА ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ БУРЧАГИ

Миробод тумани ИИБ ЁХБ томонидан ҳудуддаги барча мактабларда ёнғин хавфсизлигини таъминлаш бўйича олиб борилган тарғибот-ташвиқот ишлари якунланмоқда. Тадбирларда хавфсизлик қоидаларига тўлиқ риоя қилиш юзасидан кўрсатмалар берилди. Ёшларнинг бепарволиги ёхуд эҳтиётсизлиги натижасида содир этилиши мумкин бўлган кўнгилсиз во-

қеалар слайдлар ёрдамида кўрсатилди.

Таълим муассасаларида ёнғин хавфсизлигини таъминлашга қаратилган омиллар алоҳида қайд этилди. Аввало, бирламчи ёнғин ўчириш воситалари тўлиқ риоя ҳолида бўлиши, вақтинча тортилган электр тармоқлари, қўлбола иситиш анжумларидан фойдаланмаслик кераклиги яна бир бор тушунтирилди.

Кимё ва физика дарсларида ўтказиладиган лаборатория машғулотларида енгил ёнғувчи суюқликлардан фойдаланиш, уларни сақлашдаги эҳтиёт чоралари уқтирилди. Мактабда ёнғин хавфсизлигига оид йўриқнома акс этган бурчаклар ташкил этиш, кўнгилли ёнғин ўчириш гуруҳларини тузиш тавсия этилди.

У.ТУРСУМАТОВ,
Миробод тумани 3-ЎХО
катта инспектори, кичик сержант

БАКАЛАВР ВА МАГИСТРЛАР УЧУН ДАРСЛИК

«Гидрогеология» дарслиги гидрогеология ва инженерлик геологияси мутахассисликлари бўйича бакалавр ва магистрлар тайёрловчи олий ўқув юртлари учун асосий ўқув адабиёти сифатида нашр этилди. Дарслик сўзбоши, кириш, 7 қисм ва 22 бобдан иборат. Биринчи қисмда гидрогеология йўналишига кирувчи фанлар, уларнинг мазмунини,

вазифалари, вужудга келиш тарихи, ривожига ҳисса қўшган олимлар, фаннинг мамлакатимиз халқ ҳўжалигидаги ўрни, бошқа фанлар билан алоқаси тўғрисида тўлиқ маълумот берилган.

Иккинчи ва учинчи қисмларда ер қобиғи ва қатламлари ҳамда тоғ жинслари, уларнинг таркиби, хосса ва хусусиятлари тўғрисидаги маълумотларга эга бўлиш мумкин.

Дарсликнинг тўртинчи ва бешинчи қисмларида сувнинг пайдо бўлиши, унинг атмосфера, гидросфера, биосфера, литосферада мавжудлиги, ана шу қатламлардаги доимий харақати, миқдори, бир ҳолатдан иккинчи ҳолатга ўтишига таъсир этувчи асосий омиллар, ер ости сувлари ва уларнинг турлари, вужудга келиш назарияси, таснифи чуқур таҳлил қилинган.

Дарслик ҳозир уни-

верситетимизнинг геология факультетида бакалавр ва магистрантларга гидрогеология йўналишидаги (умумий гидрогеология, мелиоратив гидрогеология, фойдали қазилма конлар гидрогеологияси, гидрогеоимм, гидрогеологик мониторинг ва бошқа) бир қатор фанлардан билим беришда муҳим восита бўлиб хизмат қилмоқда.

Т. МИРАХМЕДОВ,
Ўзбекистон Миллий университети
«Гидрогеология ва ГИС-технология»
кафедраси mudiri
Н.ТОЖИБОЕВА,
кафедра катта ўқитувчиси

Шундай китоблар бўладики, уларни бир ўтиришда ахлит шеърдек завқ билан мутлола қиламиз. Агар бу китобларда бугунги кун руҳи, талаби акс этган бўлса, қизиқишимиз янада ортади. Кўп йиллардан буйи журналистика соҳасида фаолият юритиб, долзарб мақолалари билан ўқувчилар эътиборини қозонган ижодкор Хусан Карвонлининг «Ўғлимга мактублар» тўпламини ҳам ана шундай китоблар сирасига кириши мумкин.

моқда. Зотан, тўпламдаги ҳар бир мавзу замирида айнан тарбия масаласи устувор бўлиб туради. У хоҳ мусиқа, хоҳ интернет ёки кино мультфильм бўлсин — болалар онгу шуурига таъсир қўрашувчи анъанавий ва замонавий барча воситалар муаллиф эътиборидан четда қолмайди. Шунингдек, инсон ҳаётидаги энг муҳим палла — қасб танлашдан, юртимиз байрамларига, уларнинг моҳияти, қадр-қиммати ўзига хос тарзда тушунилади.

Тўғри, тўпламда улкан янгилик-

Тошкент кимё-технология институтини ўқитувчилари, профессор Пўлат Турсунхўжаев ва доцент Н.Ойхўжаевнинг «Фан ва технология» нашриётида босилиб чиққан дарслиги ун ва ёрма маҳсулотларини ишлаб чиқаришнинг илмий-назарий асослари кўрсатиб берилган илк дарслиқдир. Дарслиқда материаллар 12

дил қадам ташлайди. Саноат корхоналарида кўп йиллар ишлаган, катта тажрибага эга муаллифлар дарслиги шу жиҳатдан ҳам бошқа қўлланмалардан фарқлиб туради.

Ўзбекистон донларининг гидротермик ишлов бериш орқали сифат даражасини оширишнинг илмий-назарий асосларини яратиб берган муаллифлар ўз илмий ишлари

УН ВА ЁРМА ТЕХНОЛОГИЯСИ

қисмга жамланган. Дастлабки қисмларда Ўзбекистонда дон мустақиллигига эришиш тарихи ва истиқболи ҳақидаги материаллар берилган. Кейинги қисмларда ун ва ёрма маҳсулотларини ишлаб чиқаришдаги ҳомаиш ҳисобланган дон турларининг ўзига хос хусусиятлари акс эттирилади.

Дарслиқда келтирилган дон ва дон маҳсулотлари кимёвий таркиби, ферментларининг умумий тавсифи, витаминлар, минерал моддалар, сифат кўрсаткичлари ва бошқа маълумотларни ўзлаштирган талаба соҳанинг етук мутахассисига айланиш сари да-

натijasини дарслиқда ёритишлари катта аҳамиятга эгадир. Дарслиқда иккинчи даражали маҳсулотлардан оқилона фойдаланиш йўллари ҳақида ҳам тавсиялар берилган. Уларни туркумлаш, миқдорий балансини белгилашда ана шу тавсиялар кўл келади. Донда учровчи микроорганизмлар, уларнинг турлари, йўқотиш йўллари ҳам хабардор бўласиз. Ун, макрон ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш технологиясига оид материаллар қизиқиб ўқилади.

16 босма табоқдан иборат нашрда талаба учун зарур бўлган технологик чизмалар, жадваллар, цех, элеватор, дастгоҳлар кўриниши ва бошқа иллюстратив материаллар ҳам келтирилган.

ЯНА МУҲАББАТ ҲАҚИДА

Сирдарёлик шоир Бойжигит Абдуллаевнинг «Муҳаббат оханлари» номли шеърий тўплами «Адиб» нашриётида босмадан чикарилди.

Тўпламдан шоирнинг узоқ йиллар мобайнида ёзган шеърлари ўрин олган. Муаллиф ўз машқларидан маълум қисмини «Истиқлол нашидаси» бўлимига жамлаган бўлса, шеърларининг асосий қисми киритилган бўлими «Муҳаббат чорбоғи» деб номлайди.

Мумтоз адабиётимиз вакиллари аруз вазида ижод қилиб, ўз адабий буюстони яратилган бўлса, ҳозирги замон шоирлари учун ҳам шу йўналишда қалам тебратишининг ўзига яраша гаши бор. Бойжигит Абдуллаевнинг ишқ-муҳаббат мавзусидаги газалларида шоир образи ўзига хос тарзда гавдалади.

«Бағишловлар», «Ҳажв дафтарида», «Тазминлар» каби умумий сарлавҳалар остига жамланган кўлаб бошқа шеърлар ҳам мухлислар эътиборига тушади, деб ўйлаймиз.

МАСАЛЛАРДА ҲАЁТ ҲАҚИҚАТИ

Асар яратишда ижодкорнинг қайси жанрга мурожаат қилиши ихтиёрий. Қисқа ва лўндалиги билан ажралиб турувчи масаллар қиссадан хисса чиқариш мақсадида ёзилади. Фарғоналик ижодкор Баҳодир Шокировнинг «Янги масаллар» тўплами худди шундай талабга мос тушади.

Китобга адибнинг тарбиявий характердаги 75та масала киритилган бўлиб, буюм-жиҳозлар, ҳайвон ва ўсимликлар образи орқали ҳаёт ҳақида хулоса чиқарилади. Масалдан, 43-масалда чумоли образи яратилган. Ёз

буйи дон-дун йиққан, тиниб-тиничмаган чумолидан сўрайдиларки, шунча дон унга нега керак? Чумоли жавоб беради: «Рост, ёз жуда гўзал фасл. Аммо унинг ортидан қаҳратон киш келади. Мен ёзни ўйин-кулгу билан ўтказсам, қишда азоб-укубатга дучор бўламан-ку. Буларнинг барини қишда фаровон яшаш учун қиляпман». Масал ниҳоясида адиб Шарқ алломаси Саъдий Шерозийнинг «Эрта кун арпага зор бўлмай десанг, Бу кун эк, шоядки бугун нон есанг» деган байтини келтиради. Хулоса чиқариш китобхондан.

Х.ТҶИМАНОВА

Отандек яхши кўр
мени, эй халқим,
Майхонини кўйловчи
шоиринг бўлай!
Ж.ҚАРШИЕВ

ПОЯНДОЗ

Ёш шоира Ҳамида Мамадалиеванинг «Пояндоз» номли илк шеърий тўплами «Янги аср авлоди» нашриётида босмадан чиқди. Китобни ўқир экансиз, қайноқ сатрлар сизни ўзига ром этади. Мисраларга жо қилинган фикрлар, ташбеҳлар юрагингизга етиб боради.

Ҳамида шеъриятни улкан уммон деб билади ва унга чуқур шўнғиб, денгиз тубидан

асл дуру жаҳоҳирларни тегишга интилади. Мухлисга худди маржондек қилиб тақдим этади.

Китобга аудио диск ҳам илова қилинган бўлиб, ижодкорнинг ўз тилидан янтраган шеърларни тинглаш мумкин:

Исингни ҳайқариб
айтмасам кечир,
Сени чин севмоққа
қодиринг бўлай!

Зохиджон ОЛОВ

Республикамизда ilk bor Наманганда ўтказилган Универсиада спорт машъаласини ёқиш стол тенниси бўйича жаҳон чемпиони Севара Қодировога топширилган эди. У гарчи ушбу тадбирга қадар республика миллий терма жамоасига қабул қилинган, Япония, Швеция, Ҳиндистон сингари мамлакатларда бўлиб, қатор халқаро мусобақаларда қатнашган бўлса-да, ниҳоятда ҳаяжонланди.

— Ўша пайти қалбимда шундай гурур пайдо бўлдики, мендек дилбандларнинг камолоти йўлида гамхўрлик кўрсатиб, ишонч, умид билан катта майдонларга йўллаётган Ватанимиз олдида юрак-юрагимдан қарздорлик ҳиссини туйдим, — дейди Севара Қодирова. — Мураббий бўлиб, мамлакатимиз макъеи, шону шарафини дунё саҳнида ҳимоя қила оладиган ёшларни тарбиялаш, спортнинг оммавийлигини ошириш ишига астойдил ҳисса қўишни ният қилдим.

Ха, «Универсиада—2000» Севара Қодированинг ҳаётида ўчмас из қолдирди. Мусобақаларда энг юқори кўрсаткичларни қўлга киритиб, Президентимизнинг совғаси — «Тико» автомобили билан тақдирланди. 2001 йили эса «Шўхрат» медали соҳибасига айланди. Шундан сўнг у яна икки бора «Универсиада» шоҳсупасига кўтарилиб, муваффақиятли натижаларга эришди...

...Ҳаётнинг оддийгина «қоида»лари бор. Оиладаги муҳит камдан-кам болаларга ўз таъсирини ўткази олмастлиги, уни кўча «илиб» кетиши мумкин. Лекин ўсиб-унган хонадонда соғлом турмуш тарзи ҳукмрон бўлган инсоннинг умр йўлларини, албатта, бир сирли чироқ ёритиб, уни юксакликлар, яхшиликлар сари чорлаб туради. Бу ёғду — яқинларининг маънавий, руҳий мадади, ибратидир! Севарахоннинг онаси Хафизахон Холидова унинг биринчи мураббийи, устози ҳамдир. У киши кўп йиллардан буюн Намангандаги 6-олимпия заҳиралари ихтисослашган болалар ва ўсмирлар спорт мактабида ёшларга стол теннисининг ноҳик хўшхўрларини кўнот билан ўргатиб келмоқда. Ўз касбини жон-дилидан севган, шоғирларига меҳрибон ва гамхўр Хафизахон опа қизи Севарахоннинг қалбида ҳам спортга иштиёқ, меҳр уйғота олди. Ўзи эриша олмаган орзу-умидларининг ижобатини фарзандининг келажак, муваффақиятларида тасаввур этарди.

— Онажонимнинг жилмайганча ilk бор қўлимга ракетка тутқазганларини ҳамоно тоғли бир ҳиссиёт билан эслайман, — дейди Севара. — У кишининг қўлиб турган қароқлариде қанақадир армоннинг чизгиларини, катта мақсадлар сари чорлов десаммикан, менга саломатлик, бахт тиллашининг ифодасими, ёки камолотимни кўрмоқ ишқими... Ҳар қалай жуда кўп маънолар муҳассас эди. «Спорт одамзодни ҳар томонлама ҳимоя қилади. Ниятларини ушлатирадиди, — дегандилар ўшанда онам мени стол олдида бошлаб бораркан. — Тўлиқсанг чарчоғингни олади, аламларингни унуттиради, ақлингни чарқлайди, хотирангни мустаҳкамлайди...» Севарахон ҳаёти давомида Ҳафиза онанинг бу таърифларини янада бойитиб, шоғирдлари шуурига синдиришга, спорт ўқувчиларининг доимий ҳамроҳи-

га айланиб қолишига кўмаклашишга уриниб келаётди.

Болалик умрининг жуда тоғли, беғубор фасли. Унинг хотираларига жо бўлган чизгилар ҳам ўзидайин мунаввар, олис йўللари босиб ўтса-да, унут бўлиши қийин. Шу боис ҳам ўқитувчи ўқувчилари билан бўлган муносабатларининг

ларга йўл, «жанг»ларга ҳозирлик ана шундан сўнг бошланди. Каттикўл ва талабчан, ўз навбатида гамхўр ва меҳрибон мураббий Икром ака Бурхонхўжаевнинг машғулоти Севарани том маънодаги маҳорат мактаби сабоқларига ошно эта бошлади. Тажриба-ли устоз шоғирдларини ўз фарзандларидек севар, уларни муваффақият сари етаклаш бобида бор тажрибасини сафарбар эта оларди. Оппок шарча столнинг у бошидан-бу бошига етиб, рақибни доғда қолдирмоғи учун синалган ва синалмаган услубларни ишга солишда эпчиллик ва қаққонлик нечоғлик зарур бўлса, наларий ва амалий билим, ру-

Sport — ezgulik elchisi

бурчдор санаши, унинг ютуқлари мамлақати, миллиятининг шаъни, номи бўлиб жаранглашини унутмаслиги шарт! Спортчи ҳеч қачон «Мен фалон маррани забт этдим!» дея ўз-ўзидан қониқиб, қирланмаслиги керак. Ҳаракат тўхтадим, у ортга қадам ташлаб бошлайди. «Мени олдинда янги синовлар кутаяпти...» маъносиде интилиб яшаган спортчигина майдондан четга чиқиб қолмайди.

Дарвоқе, Севарахон 2008 йилдан буюн Наманган шаҳридаги 3-ихтисослашган «Паҳлавон» болалар ва ўсмирлар

этиш учун сарфланди. Спорт анжомлари харид қилинди. Бу ерда йигит-қизларнинг спортнинг саккиз тури билан шуғулланишига имконият яратилган. Севара яна бир орзу-интилиш билан яшаяпти — унинг нияти Наманган шаҳрида ихтисослашган «Қизлар спорти мактаби»ни очиш.

У етти ёшдан стол тенниси билан шуғуллана бошлаган эди. Ўша шарни титроқ бармоқлариаро тутиб, ракеткани «кафти»га жо этмоққа минг бор урина-урини рақиб томон улуктира олганидан суюнганига жо топа олмай қолган қизалоқ жаҳон чемпиони даражасига етди. У бу поғонага кўтарилганига қадар устозларининг қанчалар меҳнати синггани, яқинларининг рағбати ҳамдаму мадад бўлгани, юртида яратилган имкониятлар қанот мисол илҳомлантиргани таърифлашга сўз тополмайди. Энди ана шу олганларини қайтармоқ, ортида муносиб излар қолдирмоқ гали уники!

— Стол тенниси инсон саломатлиги, самарали меҳнат қилиши, ҳаётдан мамнун ширин турмуш кечириши учун ниҳоятда фойдали спорт турларидан, — дея фикрларини тиббиёт хулосалари билан далиллашга уринади қаҳрамонимиз. — У иродани мустаҳкамлайди. Шуғулланиш жараёнида бирча тана аъзолари бирдек фаол иштирок этиши боис инсонни ҳам жисмонан, ҳам ақлан чиниктиради. Айниқса кўз касалликларининг олдини олишда муҳим ўрин тутди. Шар йўналиши ва тезлигини назорат қилишда кўз гавҳарининг мунтазам иштирок этиши кўрши қувватига ижобий таъсир этади. Шунинг учун ҳам офталмолог шифокорлар ўз беморларига профилактика ва даво сифатида ушбу спорт турини мурожаат қилишни тавсия этадилар.

Севарахон айна пайтда ажойиб оиланинг бекаси ҳам. Турмуш ўртоғи Турсунпўлат Мўйдинов унинг хайрли ишларига ҳаммаи елкадош. Қишлоқларидаги ҳар бир хонадон соғлом ва фаровон ҳаёт кечириши, ёшлар орасидан чемпионлар етишиб чиқиши йўлида улш қўша олаётганидан мамнун. Улар фарзандларининг спорт билан ошно бўлиб воғга етишларига алоҳида эътибор қаратишади. Қизлари Сайёра Абдухалилова хали ёш бўлишига қарамай республика доирасидаги беллашуларда вилоят шаънини муносиб ҳимоя қилмоқда. Тўнгич ўғил Темурибек ҳам стол теннисига ўзгача меҳр боғлаган. Шу йил Наврўз байрами арафасида хонадонларига қувонч бахш этиб дунёга келган Бобурбек ҳам спортдан узоққа кета олмаса керак!

... Спорт Севара Қодирова сингари ўнлаб, излаб ёшлар қалбиде нафақат ўз устиде ишлаб, юқори марралар сари интилиш, балки ортидан издошлар тарбиялаш, спортни тарғиб ва ташвиқ этиш, мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш ишига сидқидилдан ҳисса қўшишдек олижаноб тўйғуларни уйғотаётган эзгулик элчисига айланаётди.

Ойбуви ОЧИЛОВА

ИЛК УНИВЕРСИАДА МАШЪАЛАСИ

уни ёқиш Севара Қодировога насиб этган эди

самимий ва адолатли бўлишига ниҳоятда катта эътибор қаратмоғи лозимки, бугун мактаб партасида ўтирган болалар, кун келиб ортда қолган изларни, албатта, таҳлил этади ва ҳаётга ота-онаси, яқинлари қатори устозлари нечоғлик ижобий ёхуд салбий таъсир ўтказгани ҳусусида мушоҳада юритади. Севара Қодирова ҳам болалигида таҳлил олган Чуст шаҳридаги 6-болалар ва ўсмирлар спорт мактаби, ушбу даргоҳ раҳбари Тўшпўлат Азимовнинг эндиғина спорт оламига қадам қўяётган, орзулари бир олам қизнинг шуғулланиши, мусобақаларда иштирок этиши учун барча шарт-шароитларни яратиб бериш учун астойдил ҳаракат қилганларини бугун шоғирдлик эҳтироми, миннатдорлик ҳисси билан эсга олади. Устози Мухаммаджон Ҳамидов раҳбарлигида олиб борилган машғулотлар завқи ҳамоно дилини сурурларга тўлдирди. Баъзида мағлубият аламини сипкорар, баъзида умидсизлик жону жаҳонни ўртар, гоҳида тақдир кетма-кет уни такрор синовлар билан юзлаштирар, хуллас, у спортчи сифатида катта давраларга йўл олмаққа тайёрлана борарди. Ниҳоят, у Самарқандда бўлиб ўтган республика биринчилигида иштирок этиб, ilk бор Ўзбекистон чемпиони деган юксак унвонни қўлга киритишга муваффақ бўлди ва 1996 йили республика терма жамоаси аъзоллигига қабул қилинди. Унинг назарида ҳақиқий катта давра-

хий ва ақлий ҳозирликлар шунчалик муҳимлигини у ўз уринишлари орқали далиллаб берарди. Олиб борилган ана шундай мароқли дарслар унинг 1997 йили Ҳиндистонда бўлиб ўтган Осиё биринчилигида голиб чиқиши, шу йили Швециянинг Карлсборг шаҳрида ёшлар ўртасида уюштирилган жаҳон биринчилигида жаҳон чемпиони деган юксак унвонга мушарраф бўлишига замин яратди.

— Бугун ўзим мураббийман, — дея сўхбатимизни давом эттиради Севарахон. — Устозлик нақадар машаққатли ва масъулиятли эканини ҳар доимгидан-да теранроқ ҳис этапман. Нафақат ёшлар, балки етмиш баҳорни қаршилаганлар орасида ҳам стол теннисини ўрганиш иштиёқи билан машғулотларимга қатнаётганлар бор. Шоғирдларимнинг сони юздан ошиб кетди. Мен улар билан ўтказган биринчи сўхбатимда қўйидаги талабларни кўндаланг қўяман: спортчида ўз-ўзига бўлган ишонч ва қатъиятчилик муснаҳкам бўлмоғи, мунтазам ва узвий тарзда ўз устиде жиддий ишлаши ва шуғулланиши, фақат ва фақат ўз кучига таяниши, спортга қучли ички ҳурдат билан қарashi, мураббийнинг ҳар бир гапини тинглаб, мазмун-моҳиятини англаб таҳлил қила олмағи лозим. Шунингдек, у яратилаётган шарт-шароитлар ортида ўзи ва у сингариларга юрти, халқининг ишончи, умиди жамғилини юракдан ҳис этиб, бу хизматлар ҳақини адо этишга ўзини

спорт мактабиде мураббийлик қилмоқда. Ўтган йиллар давомида Дилафрўз Азимова, Дилабзал Турғунбоева каби шоғирдлари республика миқёсида ўтказилган мусобақаларда фахрли ўринларни қўлга киритди. У айниқса, қизларнинг «Севара Қодировадек спортчи бўлмоқчиман» деган гапларини эшитиб қолса, ҳали қиларидиган ишлари жуда кўп эканлигига дил-дилидан амин бўлади. Қизларнинг бўлажак она, жамиятнинг фаол аъзоси сифатида соғ-саломат, бахтиёр, тўқис турмуш кечиришлари учун спорт нечоғлик катта ўрин туттишини ҳали билгани боис ҳам, жисмоний тарбия ва спортнинг фаол тарғиботчиси бўлиб майдонга чиқди. Оила даврасида «Соҳа ривожига ўз имкониятимиздан келиб чиқиб қандай ҳисса қўишимиз мумкин?» деган савол кўп бора ўртага ташланарди. Ниҳоят яхши ниятлар билан 2010 йили «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати марказига кенгаши томонидан ўтказилган «Ёш тadbirkor kamoloti — қишлоқ тараққиёти кафолати» лойиҳасида «Болалар спорт комплексини ташкил этиш» лойиҳаси билан қатнашган Севара Қодирова голиблар қаторидан ўрин олди. «Агробанк» очик акциядорлик тижорат банки томонидан лойиҳани амалга ошириш учун ўн олти миллион сўмлик кредит берилди. Маънаф Янгикўрғон туманидаги олис қишлоқ ҳудудида бир гектардан ортиқ майдонни эгаллаган спорт-соғломлаштириш мажмуасини бунёд

Китоб миллатнинг ақл кўзини ёритувчи офтобдир!

ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

www.gglit.uz

**Сизга такдим этилаётган ўзбек ва жаҳон
адабиётининг энг сара намуналаридан бахраманд бўлинг!**

Телефонлар: (+99871) 241-83-29. Моб.: (+99893) 577-41-81, (+99894) 622-74-41, (+99890) 945-06-06

www.gglit.uz E-mail: iptdgulom@sarkor.uz, info@gglit.uz

Манзилимиз: 100128, Тошкент, Шайхонтохур кўчаси, 86.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYO-
ROV, Farrux JABBOROV (bosh
muharrirning birinchi o'rinbosari),
Husan NISHONOV (bosh muharrir
o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan
USMONOV (bosh muharrir o'rin-
bosari, "Учитель Узбекистана"),
Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor
YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey
CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель
Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150, F-518.

Tiraj 53903.

Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

"Ma'rifat"dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'yilmalar taqiriz
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-
53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-
54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.
Nashbachi muharrir:
Sanjar RUSTAMOV.
Nashbachi:
Jo'rabek JANGIROV.

"Sharq" nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
"Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy

UZA jukuni — 21.10
Topshirildi — 21.20